

Cena 1'50 din

Edinost

Kdor ne dela ničesar,
dela zlo.

L. N. Tolsoj

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopalniška ul. 6 - Tel. 25-47 - Izhaja vsako soboto
Večja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisni se ne vračajo - Pošt. č. št. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Na ogled brezplačno! Obdržite!

Zdaj pošiljamo na ogled nadaljnjim novim naslovnikom po pet zaporednih števil (štev. 23/10. VI.—27. 8. VII. 1939), št. 26. od 1. julija s položnico. Teh številke ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo do te tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9 — naročnine. Ne zavrzite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenj, zaupnike prosimo za sodelovanje!

Uprava »EDINOST«
Maribor, Kopalniška ulica 6

Beseda o narodni disciplini

Narodno strumnost, njegovo odgovornost, njegov smisel za red, njegovo discipliniranost in sposobnost za pokorščino nekateri sociologi in politiki proglašajo kot bistven znak njegove kulturne stopnje. Danes se s tem mnenjem ne moremo več strinjati, saj vidimo, da so vse te lastnosti sicer potrebne narodom, ki si hočejo zavzeti čim več sveta in podrediti čim več ljudi, saj jim je kot vojakom nujno potrebno, da so tako rekoč na straži in v boju proti vsem, ki jih še nameravajo podvreči in proti vsem, ki se še niso popolnoma pokorili novim gospodarjem, da pa lahko prav te lastnosti vzbudijo pri narodu preveliko samozavest ali celo lahkomišno zaupanje v svojo moč, kar more privedi v pogubo še tako nadarjen in sposoben narod. Naj navedemo kot primer samo Rimljanje v starem veku, ali danes Japonce, ki v svoji želji po gospodstvu nad svetom že leta krvavijo na Kitajskem. Končni uspeh takih zavojevanj je, da je bil rimski proleterec čisto bolj izgledovan, kakor pripadnik ljudstva, ki so si ga Rimljani zaslužili. Tudi danes ne moremo govoriti o bogve kakih razlikah med socialnim položajem katerega kitajskega in japonskega delavca ali kmeta. Poleg tega pa morajo delati narodi za svoje sanje o gospodstvu nad svetom veliko pokoro in to celo tisti posamezniki, ki se takim varljivim sanjam niso nikoli vdajali.

Ako je mogoče govoriti o skupnih in značilnih lastnostih narodov ali narodnih skupin je morda glavna slovanska lastnost, ki nas loči od vseh drugih, posebno od Germanov, da ne ljubimo organizacije. Slovan se le težko podredi tujemu mnenju in disciplini mu je mnogo bolj tuja kakor n. pr. Germanom. Dočim opažamo pri Germanih, posebno pri Nemcih, smisel za disciplino in organizacijo — nekateri imenujejo to celo že preorganiziranost nemškega naroda — smo Slovani skoro anarhično svobodoljubni in ne trdimozvezi, pa najsi prihaja od koderkoli. Ne imelo bi smisla iskati vzrokov za ta pojav — morda jih bo našel ta ali oni učenjak v dejstvu, da smo vstopili v zgodovino na nižji stopnji družbenega razvoja kakor drugi narodi, morda v priloženih in privzgojenih ali celo rasnih sposobnostih — skratka, to je dejstvo, s katerim je treba računati.

Marsikdo med Slovani je nad tem obupan ali pa se skuša renegatsko rešiti k drugim, bolj disciplinarnim in po njegovem mnenju višjim narodom. Toda to je za Slovanse samo koristno. Na eni strani se na ta način naglo iznebijo svojih najmanj vrednih posameznikov, na drugi strani pa nikoli ne morejo priti v skušnjavo, da bi jih prevzele bogve kako visoke misli, za katere bi morali potem delati celista stotletja pokoro, kakor je sojeno vsem, ki hodijo danes pot starih Rimljanov in Japoncev.

Iz tega vidika je zanimivo tudi vprašanje slovanskih renegatov. Kajti tudi ti imajo v sebi še vedno nekaj tistega nemirnega in nediscipliniranega, ki hoče delati vedno nekoliko po svoji glavi. Do-

Združeni v lepšo bodočnost

Po raznih krožkih in pri posameznikih, ki so imeli za narodne potrebe včasih prav malo smisla, se že rešujejo najrazličnejša narodna vprašanja. Drugi pa že ustvarjajo program. Po vseh znakih so deč se obetajo v bližnji ali daljni dobi — če ne bomo ostali samo pri besedah — tudi za našo domovino boljši časi. Nekoliko prepriha v poslednjem času, ki je odpihal prah z naših »cest«, da se vidijo globoke »kotanje«, je vsem po vrsti dobro del, posebno pa je opozoril izobraženstvo — a izobraženstvo mora vendar biti na čelu naroda — da pri nas nekaj ni v redu. Če je zgrabil tudi mlačeže, ki so imeli, kakor smo zapisali v prvem stavku, včasih prav malo smisla za naše globoko podeželje, je to le znak, da so

dogodki poslednjega časa zelo vzgojno vplivali na mnoge Slovence, ki so se prebudili iz solidne dremavosti ter plašni zaznali, da je ljudstvo nezadovoljno.

Prepih — ali kako bi to »vzgojno sredstvo« imenovali — je povrnil izobražence narodu, iz katerega so bili po svojih očetih in dedih izšli; vrnil jih je, da po geslu »Iz naroda za narod!« ustvarjajo naši domovini lepšo bodočnost. Gre podrobno delo od človeka do človeka, od hiše do hiše, od naselja do naselja, od vasi do vasi, od pokrajine do pokrajine, ki ga bo treba v prid narodnosti v bližnji in daljni bodočnosti izvršiti. Razmere so pokazale, da so potrebe ogromne, da pa narod ni organiziran in da bo treba od spodaj gor ustvariti organizacijo, ki ne

bo samo politično sredstvo, temveč radikalen gospodarski, socialni in kulturni pokret z vsemi možnostmi trdoživnega razmaha. Gibanje, ki bi združilo vse delavstvo in kmetstvo ter sproletarizirano meščanstvo, ki se — kar je itak jasno videti — v bistvu že itak prišteva enemu ali drugemu razredu, bi ustvarilo naši zemlji čisto svojevrsten obraz in izraz, posebno če pomislimo, da bi bila nosilec gibanja mladina.

Nekaj je v zraku. Čutiti je novi čas, ki prihaja. Tako spontano se bo zgodilo, ko bo narod enodušen pri boljšem postavljanju svoje postelje, da bo čudno. Glavno je, da se pripravimo, da se ne bomo še zadnji hip ozirali nazaj! . . .

Peter Korenjak.

Okoli sporazuma

Po polletnem »molčanju« se je bivši predsednik vlade vendarle odločil za politične manevre proti stanju in razvoju naše sedanje notranje politike, ki je vsaj toliko krenila naprej, da se Hrvti ne drže več svoje izoliranosti oz. rezerviranosti ter da je narod — ampak resnični, pravi narod! — srbski in hrvatski in slovenski dal na vse strani enodušno čutiti, da je jugoslovanski sporazum treba oživotvoriti. Zbrala se je gneča ljudi, od katerih nobeden pri zadnjih volitvah ni imel večine (nasprotno so vsi po vrsti doživeli strašen poraz — eden od teh poslancev je kandidiral v dveh okrajih in je v obeh dobil komaj 31 (ena in trideset) glasov — a so bili seveda kljub temu vsi »izvoljeni«, (na čast našemu imenitnemu volilnemu zakonu), da protestirajo (v imenu koga, menda sami ne vedo) zoper — sporazum, ki ga narod 100

odst. zahteva. Podpisali so nekako interpelacijo... Vsak narod ima »voditelje«, ki so voditelji, dasi nikogar ne vodijo niti jih ni nihče pooblastil ali volil (glej na pr. onih 31 glasov!), ki pa hočejo igrati vidno vlogo in se jim včasih to tudi posreči. Koliko takih smo imeli v teh 20 letih v Jugoslaviji, ki so zastopali morda niti 31 glasov ne, a so imeli nad narodom odločilno moč in besedo — včasih tudi takole malo s kundakom... In vlečejo danes krasne ministrske penzije!... Z oživotvortvijo sporazuma, ki ga narod želi in do katerega bo slej ali prej prišlo, bo vseh takih bonitet konec — adijo penzije in dnevnice! Danes poslanec in nikoli več!...

Dejstvo pa je, da je v Jugoslaviji zelo malo ljudi — pridejo v poštev le kot posamezniki! — ki so proti sporazumu!

Gospodarska potreba jugoslovanskega sporazuma

Leto za letom se ponavlja isto: križem krašem po Sloveniji in po državi imamo dvakrat ali trikrat povodenj, ki jih povzročijo v prvi vrsti neregulirane reke in potoki. Najplodonosnejše pokrajine se spremenijo v jezera, ki vzbudijo posebno pri meščanih zanimanje, v časopisih se pojavijo slike teh jezer (časopis bi lahko leto za leto uporabljal isti kliše) in grozni opisi opustošenj, da se človeku ježe lasje na glavi. Tu pa tam si pride po elementarni nesreči povzročeno škodo ogledat kak dostojanstvenik, morebiti da tudi kako podporo, »potem pa — vse tiho je bilo«. Do druge povodnji ali do drugega leta. Tako že dvajset let.

Politični položaj je v Jugoslaviji tak, da vse sile mečejo v politična razpravljanja, za gospodarska vprašanja pa doslej nobena vlada ni imela časa. Tudi so se vlade prehitro menjavale, da bi si katera sploh mogla ustvariti zanesljiv gospodarski program. Za izvedbo notranjih javnih del rabimo izdatno zunanje posojilo, a doslej (radi

notranjih političnih razprtij) nobena vlada ni bila moralno toliko jaka, da bi tako posojilo lahko dobila. Torej je sporazum tudi nujna gospodarska državna potreba, od katerega bo imel tak bogat posameznik morda ogromno škodo, 99 odst. naroda pa končno dobiček, na katerega že 20 let čaka.

Človek je vajen trpljenja in mnogi upa, da mu bodo pomagali poslanci, senatorji in dr. Toda kaj pomaga, če imamo poslance in senatorje in ministre, trpljenja pa še vedno enako. Zgled so povodnji — a tako je itak na vseh poljih, rakova pot našega gospodarstva to potrjuje.

POZOR!

Naročniki iz Maribora in okolice lahko poravnajo naročnino o s e b n o pri upravi v Mariborski tiskarni

čim se bodo n. pr. pravi Nemci vsaki besedi, ki pride od višjega z veseljem in užitek pokorili, ker jim je pokorščina sploh posebne vrste užitek, ki ga Slovani nikoli do konca ne bomo spoznali, bodo ti renegati vedno še nekoliko po svoje mislili in delali, n. pr. politiko na svojo roko. Samo en primer: Odošaji Jugoslavije do Nemčije so dokončno urejeni. Iz najvišjega mesta so priznali Slovenijo kot slovansko zemljo (tako izjavo v »Tagespošti« je »Edinost« že lani navedla) in jugoslovansko-nemške meje kot večne. Kolikor imamo v naši okolici pravih Nem-

cev, so se s tem disciplinirano spoprijaznili, čeprav jim morda ni šlo popolnoma v račun. Toda slovenski renegati se še niso naučili, kaj je disciplina, kar naprej so govorili o tem, da je to ozemlje pravzaprav nemško in se obnašali tako, kakor da najvišjim zagotovilom ne bi bilo verjeti. Na svojo roko so skušali delati svojo politiko in so tako pokazali, da se ne morejo sprijazniti s svojim novim položajem v novem narodu. Izgubili so tla pod nogami, kajti niso več pravi Slovenci in nikoli ne bodo mogli postati pravi Nemci.

jad.

Vera, upanje, ljubezen, ali živijo?

Ali imamo še kaj vere? Vsi ponižani in tlačeni niso nehali verovati, da je razen tega zavoženega, temnega življenja še neko drugo, sončno življenje, ki ga sami sicer ne bodo več čakali, a bo zato s silnejšo svetlobo sijalo njihovim otrokom in vnukom itd. Naše trpljenje bo izžarevalo v bodočnosti vso toploto naše vere. pravijo in bodočnost bo lepa, kakor je lepa pomlad, ko se vrnejo ptice. Verujemo in gradimo in se borimo za otroke!

In upanje? To pa je sredstvo sodobnosti. Vsako leto, vsak dan, da slehrno uro in minuto upamo na izboljšanje. Ni ga stanu, ni ga posameznika, ki ne bi do zadnjega pričakoval neke izpremembe, katere bi naredile iz ubošča bogastvo, iz noči dan. Upa kmet v dobro letino, upa uradnik v zvišanje plač, upa delavec na dostojno plačano delo, upa bogataš na zvišano dividendo. Vsi lepo po vrsti, nihče ne zamudi uporabljati tega sredstva, čeprav ostane veliki množici nazadnje od vsega samo — upanje. A upanje poživlja vero.

Pa ljubezen. Ali še sploh živi? Bogve, kod se potika. Gotovo je, da se sliši jok vdov in sirot in da ogromne armade ubogih ljudi stradajo kruha in svobode. Kruha stradajo, ko se plodna in rodovitna zemlja še ni zarotila zoper človeštvo, da noče več roditi. In poleg so kakor lev v kletki. Le s to razliko, da je lev v kletki varen življenja, človek pa v sodobnih okovih pa trepeče pred trenutkom, ko bo moral v vojno morit človeka brata. V tej bojzani je skrit največji drobec ljubezni, ki se bo v nevarnem trenutku razpočil na samosilnikih liki granate.

Toda vera je najsilnejša, dasi gradi za vnuke!

a. p.

Zakaj beg z zemlje?

V Sloveniji vidimo zadnja leta kraje, kjer je zemlja slabše obdelana, kakor je bila pred 10 ali več leti. Kmetje opuščajo njive in travnike, starih gorc ne pomlajajo več z novim trsem. Opuščene gorice zasajajo po navadi s sadnim drevjem, kjer je donos še slabši. Kmečki hrami še stojijo sredi kmetij kakor so stali nekdanj, ali marsikje se vidi že od zunaj, da tistega blagostanja ni več. kakor ga je bilo takrat, ko so hišo zidali.

Vse naše podeželsko življenje je v zastoju, a ta zastoj vpliva na vse naše podeželsko življenje, na mladino, družino itd. Tistega veselja do obdelovanja zemlje ni več, in čisto se vprašujemo: »Kaj ima človek od garanja? Mladina si išče izhodov v svetu, odhaja na sezonska dela v tuje države, zapravlja svoje sile za tuje gospodarstvo, a naša zemlja je neobdelana!

Vse to se bo obrnilo. In to takrat, ko kmetu ne bo treba delat samo za plačila in dolgove, ampak da bo ostalo tudi kaj njemu. Takrat hrami sredi kmetij ne bodo več kazali odrapanih sten in ne bodo več tisti prostori, kjer se družinski člani med sabo prepirajo. Razumeli se bodo med seboj in bodo znova tiha zatočišča po napornem kmečkem delu.

K. O.

7 dni domačih vesti

* **Nj. Vis knez Pavle in kneginja Olga** sta poslala rodbini Joce Jovanovića sledečo sožalno brzojavko: »Prosim, da sprejmete skupno z vašo rodbino izraze našega globokega sožalja spričo vaše velike boli. — Pavle, Olga.«

* **Zavod za proučavanje konjunktura** se bo v kratkem ustanovil v Beogradu, ki bo podrejen trgovinskemu ministarstvu. Naredba izide v par dneh.

* **Zborovanje viničarjev** je bilo v nedeljo v Jeruzalemu. Na shod je prišel tudi senatni predsednik dr. Korošec, ki je kot domačin imel daljši govor, v katerem je dejal, da se gmočno stanje viničarjev mora zboljšati. Besedo sta povzela tudi minister Snój in poslanec Kranjč.

* **Banski svet** je za ponedeljek, 26. t. m. ob 9.30 sklican k izredni seji v Ljubljani. Na dnevnem redu je načrt viničarskega reda, ki mora čimprej stopiti v veljavo.

* **Jakličev dom** so te dni otvorili v Dobropoljih na Dolenjskem v spomin na kulturno in gospodarsko delovanje dolgoletnega poslanca in dunajskega parlamentu, Ivanu Jakliču. Proslave se je udeležil tudi minister dr. Krek.

* **Nov prosvetni dom** so odprli v nedeljo v Luki pri Zidanem mostu. Navzoč je bil med drugimi odličniki tudi gradbeni minister dr. Krek.

* **Kontingente za izvoz perutnine in jajc** bo odslej dodeljevalo Združene izvoznikov jajc in perutnine v Beogradu in sporočilo svojo odločitev zavodu za pospeševanje zunanje trgovine.

* **Na sloveči božji poti Sv. Gori pri Gorici**, kjer so v svetovni vojni divjali strašni boji, in je ondi padlo na tisoče slovenskih fantov in mož, so v nedeljo izredno slovesno obhajali štiristoletnico obstoja tamošnjega samostana. Okrog cerkve se je zbralo od blizu in daleč okrog 12 tisoč ljudi, večinoma primorskih Slovencev, pa tudi iz Slovenije in Režije jih je prišlo mnogo.

* **Tečaj klirinške marke** se je na zasedanju stalnega gospodarskega odbora v Koelnu, ki je bilo zaključeno pred kratkim, povišal od dosedanjih 13.80 na 14.30 dinarjev, torej na isto višino, kakor je bil v veljavi nekako do novega leta. Nekateri se boje, da bi povišanje tečaja neugodno vplivalo na trgovino z Nemčijo in pa, da se bo blago vsled tega podražilo. Iz Beograda poročajo, da je ta bojazen neupravičena. Nemčija je dala zagotovilo, da se bodo cene njenega blaga, ki se izvažajo v Jugoslavijo, znižale za toliko, kolikor se je povišal tečaj marke. Tudi pri izvozu se cene ne bodo povišale, ker so itak večinoma že pri nas uradno določene in se računajo večinoma glase na dinarje.

* **Letošnje letino pšenice** cenijo gospodarski krogi v Vojvodini in na Hrvaškem na približno 20 milijonov stotov ali kakih 200 tisoč vagonov, to pa zato, ker se je stanje posevkov zadnje tedne precej popravilo. Poljedelsko ministarstvo pa pravi, da bo letošnja letina za kakih 20 odst. manjša od lanske, kar bi dalo kakih 24 milijonov stotov ali 240 tisoč vagonov. Pri določevanju cene novi pšenici bodo predvsem merodajna letina pri nas, razvoj cen v inozemstvu in pa zaloge pšenice iz prejšnjih let. Na borzi se je že sklenilo nekaj terminskih kupčij za pšenico bodoče letine. Mislijo, da se bo cena gibala okrog 180 dinarjev za stot.

Joca Jovanović †

V Ohridu, kjer se je nahajal na propagandnem potvoanju, je umrl v svojem 70. letu eden najbolj priljubljenih srbskih politikov, predsednik Srbske zemljoradniške stranke in prvak v Združeni opoziciji Joca Jovanović. Po končanih pravnih študijah je bil nekaj časa v sodni službi, dokler se ni posvetil diplomaciji. Dolga leta je bil poslanik Srbije na Dunaju. Po vojni je bil predsednik razmejitvene komisije in je mnogim Slovincem iz tistih časov še dobro v spominu. Tudi njegovi nasprotniki so mu morali priznati veliko doslednost in odločnost v njegovi borbi za demokratska načela. Anglija in Francija sta z njim izgubile prepričanega prijatelja in občudovalca. Njegovo smrt so zabeležili vsi veliki demokratski svetovni listi. Dr. Maček je poslal dr. Milanu Gavriloviću sledečo brzojavko:

»Globoko potrj zaradi nenadne vesti o smrti neomajnega borca za kmetske pravice in resnično demokracijo, vas prosim, da sporočite moje globoke sočutje pokojnikovi rodbini in vsemu srbskemu narodu. — Dr. Vladko Maček.«

Za kaj gre Japonski?

Neki dnevnik je te dni poročal o »pohodu bojevitiga in discipliniranega japonskega naroda«. Člankar še pač ne loči japonskega naroda od japonskega kapitala, kajti prav bi moral napisati, da gre za pohod bojevitiga in discipliniranega japonskega kapitala na Kitajskem.

S tem svojim pohodom je Japonska prekršila mednarodni dogovor 9. držav (Japonske, Severnoameriške zveze, Francije, Anglije, Italije, Holandije, Belgije itd.), ki so imeli v Aziji svoje interese in so sklenile na Kitajskem politiko odprtih vrat ali svobodne trgovine. Kitajska se je dolgo upirala tej invaziji tujega kapitala in trgovcev, toda velesile so si s silo odprle vrata v pristanišče za pristaniščem — do dogovora med 9. državami. Kitajski trg in bogastvo »človeškega delovnega materiala« je bilo toliko, da so se mogle ome-

njene države tako domeniti. Kitajska pa še ni sama toliko razvila svoje industrije in se še ni centralizirala, da bi mogla odbiti invazijo tujega kapitala.

Leta 1922. je sklenila konferenca velesil v Washingtonu pomorski sporazum, ki je določil najvišje število ton, ki jih smejo imeti Združene države, Anglija (vsaka po 525.000 ton), Japon. (315.000), Francija in Italija (175.000). S takimi dogovori se je skušalo obdržati ravnotežje oblasti na Pacifiku. Ti dogovori so imeli za Azijo približno isti pomen kakor Versailleski dogovor za Evropo. **Kakor se je porušil in se še ruši »red«, ki ga je ustvaril Versailles, tako se ruši »red« tudi v Aziji.** Tam zahteva Japonska »novi red«.

Kakšen naj bi bil ta novi red je povedal že pred leti japonski zunanji minister. »Nova vlada na Kitajskem bo prav goto-

vo rada sprejela japonske in angleške investicije, ki bodo imele namen kitajsko gospodarstvo dvigniti«, tako nekako je dejal. S tem je prav prijazno povabil Anglijo k novi delitvi Kitajske, v kateri pa naj bi prevladoval japonski vpliv (ali bolj prav: vpliv japonskega kapitala), ki bi polagoma izrinil vse ostale. Japonski kapital zahteva svoj »življenjski prostor«, kakor pravijo. Angleški kapital se pa vedva boji za svojih 70 milijard dinarjev, ki jih je vložil na Kitajskem.

Pri vsem tem pa se prav nič ne omenja Kitajska. Kakor da je še vedno objekt (predmet) tujih interesov. Toda njen junaški odpor, njena strnjena in njena nova politična usmerjenost kažejo, da ne namerava biti več dolgo tak objekt-ski

Katere dežele bodo v vojni glede prehrane neodvisne?

Velika skrb vseh držav je, da se oskrbe za primer vojne s hrano. Znano je, kako so na primer l. 1936. in 1937. hitro izgubile s trga žitne zaloge, ki so našle pot v ogromna skladišča z rezervami za vojno. Cele industrije pripravljajo leto za leto razne nadomestke za svežo hrano in sicer največ različne konzerve. Toda ti rezervni nadomestki so mnogo premajhni, če je posamezna dežela glede prehrane odvisna od uvoza. V najugodnejšem položaju je pač tista država, ki ima v svojih mejah dovolj prehranjevalnih možnosti.

O tem, v kolikor lahko, ali v kolikor ne more posamezna država prehraniti prebivalstva z lastnimi pridelki, imamo danes precej zanesljive podatke. Ti slonijo na računih iz leta 1937. Spodnja preglednica nam prikazuje, koliko so v tem letu posamezne države same pridelale odn. koliko so morale uvoziti. Pri tem je izračunana celotna uporaba v kalorijah; proizvodnja onih dežel, ki za svoje potrebe doma dovolj proizvajajo, pa je zaznamovana s sto.

Anglija 25, Švica 47, Belgija 51, Nizozemska 67, Irska 75, Avstrija 75, Finska 78, Grčija 80, Nemčija 83, Francija 83, Švedska 91, USA 91, Čile 93, Portugal 94, Italija 95, Brazilija 96, Angl. Indija 100, Sov. Rusija 101, Estonija 102, Danska 103, Poljska 105, Jugoslavija 106, Letonija 106, Bolgarija 109, Litva 110, Romunija 110, Madžarska 121, Nova Zelandija 173, Kanada 192, Avstralija 214, Argentina 264.

Pregled nam kaže, da je na uvoz najbolj navezana Anglija, ki se zato trudi, da bi dvignila lastno poljedelsko proizvodnjo. (To bo po vsej verjetnosti težko uspelo, kajti najprej bo treba dvigniti cene poljskim pridelkom, kar zahtevajo

poljedelci, ki danes ne morejo konkurirati z uvoženim blagom. Vlada pa »ne upa dvigniti cen, ker se boji podražiti živil in s tem zvezanega porasta delavskih mezd. S povečanjem mezd bi se podražila ind. proizvodnja, ki bi jo industriji seveda takoj omejili, da bi lahko dvignili cene. S tem bi pa kajpak trpel izvoz, ki bi se zmanjšal... itd. Res, zapleteno je vprašanje ljudske prehrane za primer vojne, ko so pa sredi interesi nekaj magnatov).

Prehranjevalna zmoglost posamezne dežele je v prvi vrsti odvisna od obsega rodovitnega zemljišča in od gostote prebivalstva. V tem so med posameznimi deželami velike razlike. Tako pride v Japonski na 100 prebivalcev komaj 14 ha rodovitne zemlje, v Danski 83 ha, pri nas 95 ha, v Nemčiji 42 ha, v Argentini pa celo 1.228 ha.

Poleg obsežnosti rodovitnih zemljišč in gostote prebivalstva pa je važno še to: poljedelska tehnika, višina kapitala, številnost delovnih moči, kvaliteta zemlje, klima in v nemali meri tudi navade prebivalstva glede hrane. Dežele, kjer je višja življenjska raven, porabijo vsekakor večjo količino kalorij kakor one, kjer so ljudje zadovoljni še s skromno in pomanjkljivo hrano. Pri teh poslednjih je zato običajno presežek življenjskih potrebščin, ki se lahko izvažajo (Jugoslavija, Bolgarija, Romunija, Argentina itd.). Ta izvoz bi pa verjetno padel in ponekod celo izginil, ko bi se življenjska raven prebivalstva dvignila.

Kakor vidimo, ni vprašanje prehrane ljudskih množic malenkostna stvar. Zato imajo danes tisti, ki skrbijo za blagor teh množic vse polno brig okrog tega, kako bodo prehranili človeško maso takrat, ko jih bodo pognali v vojno.

□ **Uradno poročilo o italijanski aviaciji v Španiji.** Sedaj, ko so se vrnilo italijanski aviatiki iz Španije, so bili v Rimu objavljeni uradni podatki o udeležbi italijanske aviacije v španski državljanski vojni na strani generala Franca. Po teh podatkih so italijanski aeroplani izvršili 5318 bombardiranj, vrgli so 11.584.420 kilogramov eksplozivnih snovi in oddali iz strojnih pušk čez 1 milijon streliv.

□ **Papež** je sprejel obisk 3200 španskih falangistov (Francova organizacija), ki se nahajajo v Rimu. Pozdravil jih je kot »drage sinove cerkve in branilce civilizacije«, nato pa je dal svoj blagoslov generalu Francu in njegovim sodelavcem.

□ **V španski državljanski vojni**, ki jo je začel general Franco, je poginilo čez pol milijona ljudi.

□ **Sokolski kroji** se na Češkem do nadaljnjega ne smejo več nositi.

□ **Španija** bo ostala v primeru vojne nevtralna? Časopisi prinašajo kot veliko senzacijsko vest, da se Španija v primeru vojne ne bi pustila izigrati proti Franciji. Baje so Španci odklonili nemško ponudbo po izgradnji cestnega in železniškega omrežja.

* **Belokranjski festival** je bil v nedeljo v Črnomlju, kjer se je zbralo več tisoč gostov, med njimi tudi ljubljanski župan dr. Adlešič, ki je sam Belokranjec. Dekleta in fantje so v pestrnih narodnih nošah predvajali na Glavnem tgu razne narodne igre, plese, šege itd.

* **Spomenik kralju Aleksandru** so v nedeljo odkrili v Trbovljah. Nj. Vel. kralja je zastopal podpolkovnik Stefanović. — Slovesnost se je vršila v okviru proslave tridesetletnice obstoja trboveljskega Sokola.

□ **Na vesti, da se nahajajo v Slovaški nemške čete**, so, kakor je bilo pričakovati, odgovorili Nemci z zelo odločnimi demantiji.

□ **Nove oblasti na Češkem** so posegle tudi v češko glasbeno življenje in prepovedale izvajanje nekaterih prevratniških del: Smetanovo opero »Libušo«, Dvořakove »Slovanske plese« in mnogo drugega.

□ **V uredništvu nekega francoskega protizidovskega časopisa** so zadnje dni naredile oblasti preiskavo, ker sumijo, da dobivajo ti listi poleg navodil iz inozemstva od tam tudi denar. Baje so pri tej priliki zaplenili obilo gradiva.

□ **Papeževa prizadevanja** za posredovanje med Poljsko in Nemčijo baje ugodno napredujejo. Papež je sprejel varšavskega nuncija v avdienco. Poljaki so proti temu posredovanju zelo skeptični, ker sodijo, da bi pri takem posredovanju mogli pridobiti zgolj Nemci in to prav sedaj, ko je videti, da tokrat prvič ne bo šlo vse po nemški želji.

□ **TASS, ruska uradna agencija** odločno zanika vesti, ki so jih nekateri zlonamerno razširjali o tem, da je kamen spotike v pogajanjih med Rusijo in Anglijo jamstvo, ki ga baje zahteva Rusija za svoje meje na Daljnem vzhodu. DNB, nemška uradna agencija pa trdi, da ona nikoli ni ničesar takega poročala, da pa še nadalje vztraja pri svoji trditvi, da je Daljni vzhod kamen spotike.

□ **Propagandni minister dr. Goebbels** je imel ob proslavi ekvinokcija govor, v katerem je med drugim dejal: »Rajh ne more trpeti, da bi se Anglija še nadalje vmešala v Srednjo Evropo, ki je nemška in ne angleška interesna sfera.

7 dni po svetu

□ **Češki protektor** je proglasil oster židovski zakon, ki se sestoji iz 12 §. Češka vlada, ki je tudi pripravljala tak zakon, po katerem bi židovsko premoženje postopoma prešlo v češke roke, je bila zelo presenečena.

□ **22. junija se je vršila pri Molotovu polurna konferenca**, v kateri je Molotov sporočil Strangu, Seedu in Naggyarju dogovor ruske vlade na angleške protipredloge. Pogajanja med Anglijo in Rusijo se sedaj vršijo že dva meseca, od teh dveh mesecev so porabili 6 tednov na čakanje na angleške odgovore.

□ **Japonske čete** so se izkrcale v kitajski luki Svatev. Japonske oblasti so zahtevale ultimativno odhod vseh tujih ladij iz luke. Amerikanci so to zahtevo odločno odklonili. Njim so sedaj sledili tudi Angleži.

□ **V madžarskem parlamentu** je sedaj debata o obožotvi. Madžari nameravajo izpolniti svoj petletni načrt v treh letih. Ob tej priliki so padli v parlamentu ostri očitki na račun poslancev nemške manjšine, ki da prejemajo za voje delo denar od zunaj, kar so ti odločno odbili.

□ **Francosko-turški odnosi** so dokončno urejeni. Francozi so odstopili Turkom Alexandrette. Francosko-turško-angleški blok tvori močno oviro za morebitno vojno.

□ **Na Češkem** so prepovedali več šolskih knjig, ki niso več v skladu z novimi položajem Češke v svetu.

□ **Ogromne zneske je plačala Japonska** zadnja desetletja za vojne. Sedanja vojna s Kitajci, ki traja že dve leti, je doslej zahtevala v našem denarju 168 milijard dinarjev. Po japonskih podatkih je stala državo vzhajajočega sonca kitajsko-japonska vojna leta 1894—1895 5½ milijard dinarjev, rusko-japonska vojna leta 1904—1905. 46 milijard, svetovna vojna l. 1914—1918. 40 milijard, mandžurska vojna leta 1932—1934. 17 milijard in sedaj 168 milijard. V 45 letih so torej Japonci izdali v vojne svrhe vsega skupaj 277 milijard dinarjev ali nad četrtilijardo dinarjev. Gotovo pa so vojne stale še veliko več, ker so podatki za Japonsko gotovo optimistični, potem pa vsekakor ni všteta posredna škoda za japonsko gospodarstvo. Lahko se reče, da so v preteklem polstoletju utrpeli Japonci nad polbilijona dinarjev izgube v vojnah, res pa je, da so osvojili ogromna ozemlja, tako da je naraslo število njihovega prebivalstva že nad sto milijonov duš.

□ **Nekateri listi** poročajo, da se sedaj tudi Nemci potegujejo za dosego nenapadalnega pakta z Rusijo.

□ **Položaj v mednarodni koncesiji v Tiencinu** smatrajo politiki še vedno kot resen, čeprav se je že nekoliko omilil. Angležem se je posrečilo, da so sprejeli avto z živili, ki pa že pričenjajo pohajati. Videti je, da bodo zadevo obravnavali iz stališča krajevnih momentov. Japonska vlada še ni postavila nikakih zahtev. Mor-da je pomagal nekoliko tudi protest Združenih držav, ki so se prav te dni pritožile radi bombardiranja ameriškega imetja. Tudi sestanek poveljnikov britanske in francoske armade, oziroma mornarice v kitajskih vodah, ki se je vršil v Singaporeju, je morda vplival na Japonce vsaj do neke mere pomirljivo. Nekateri listi so dajo, da bo ta spor pospešil pogajanja med Rusijo in Anglijo, ki bo nekoliko popustljivejša.

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prosimo, da pošljejo svoje prispevke najkasneje do vsake srede v tednu.

seči, ker je to absolutna zahteva naroda. Licitiranje s samoupravo je napravilo pri Hrvatih neugodno utis, da hočejo Srbi in tisti, ki jim pomagajo, politično in gospodarsko nadvladati. Če se tedaj doseže potom sporazuma na polju samouprave enakost v pravicah in dolžnostih pri Srbih, Hrvatih in Slovencih, postanemo še le edini zadovoljni in močni jugoslovanski državljani.

Dostavek. Če vodilni politiki uvidevajo nujnost sporazuma, zakaj ga odklanjajo. Vprašajmo v tajnih in svobodnih volitvah narod, pa bomo dobili odgovor, kaj narod hoče in kakšno upravo želi. Po teh željah se bodo morali ravnati tudi tisti politiki, ki so še danes nasprotniki sporazuma ali ga vsaj zavlačujejo, ker jim centralizem radi politične nadoblasti bolj ugaja. Dr. Maček je rekel: Ako bi narod srbski, hrvatski in slovenski odločal, bi imeli sporazum v 24 urah.

Okrog francoske revolucije

V kratkem bomo praznovali obletnico padca pariške trdnjave, iz katere je ljudstvo osvobodilo zaprte borce proti fevdalnemu redu. Padcu bastilje je sledila odprava osebnega nevoljništva (kmet je bil dotlej last zemljiškega gospoda), izenačenje davkov in prava (dotlej je veljal za vsak stan drug zakon in privilegirana stanova plemičev in duhovnikov sta bila oproščena večine davkov), pričel se je razvijati parlamentarizem z ljudskimi zastopniki, z glave Ludvika XVI. je padla božanska gloriola, postal je državni uradnik, odgovoren ljudstvu za svoje početje, podpisati je moral ustavo . . .

Ob tej obletnici bo prilika, da pogledamo v obraz demokraciji, ki je postala s francosko revolucijo stvaren program napredne Evrope. Ob tej priliki naj bi vsak med nami posvetil vsaj nekaj ur študiju francoske revolucije, kajti danes dobivajo dogodki v Franciji l. 1789. in naslednja leta večji, nov pomen. Skozi zorni kot sedanosti gledamo drugače tudi na takratne dogodke. In obratno: skozi prizmo zgodovine nam postaja razumljivo marsikaj, kar se dogaja danes okrog nas. (Saj zgodovina ni neka iz dogajanja iztrgana znanost, kakor so nas učili, temveč nam pripoveduje o bojih, trpljenju in zmagah ljudske misli v vseh stoletjih; iz tega tisočletnega boja črpa napredno človeško znanje in izkorišča vse bogate izkušnje milijonov ljudi in velikih gibanj preteklosti, kar pomeni pač najzaneslivejšo orožje onim, ki zgodovino tako gledajo.) **Skozi prizmo francoske revolucije nam bo naša doba mnogo bližja, saj so se že takrat kazala vsa nasprotja, ki so pozneje in ki še danes s podvojeno silo bruhaajo na dan.**

To mora biti vodilna misel ob tej obletnici in se bomo spominu francoske revolucije tako najkoristnejše oddolžili.

Opazili bomo pa, da bo tisk različno slavil to obletnico. Videli bomo tri taborevolucijo poveljeval, toda s tem poverje. Večji del tiska pri nas bo francosko hčevanjem bo prav tako, kakor z »revolucionarnostjo« tistih meščanov, ki so se v Parizu okoristili z novim redom, zasledili večino klopi v skupščini, zavarovali z zakoni svoje koristi, se postavili na sredo med plemstvo in ljudstvo (s plemstvom so celo paktirali, če je bila ulica preglasna!) in se pred obema zavarovali. Odstavili so grofe po rodu in ustolčili sebe — grofe po premoženju. Potem so rekli: »Živela revolucija — toda zdaj je dovršena, nikamor naprej več!»

Drugi del tiska bo iskrenejši in prednjačil mu bo prav gotovo tisk — morda bo prezrl obletnico ali pa bo o njej pisal sramotilno in ji sploh ne bo priznaval pomena. To bomo razumeli: kdor kaže nagnjenje, da se spet uvede fevdalni red, bo pomen francoske revolucije potvarjal. (V nekaterih državah kmet zopet ne sme več s svoje zemlje in tudi sinovi ne.)

Med tema dvema »slaviteljima« pač ne bo velike razlike — le ta razlika, da je prvega še sram javno pljuniti na marseljevo, drugi se je pa že toliko opogumil.

Morda bomo prav redko našli med kopic kričočih naslovov, prikritega preziranjja in sramotenjja, potvarjanja zgodovinskih resnic in hinavskega slavljenja glas kmeta in delavca in tudi tistega meščana, ki ni obrnil francoske revolucije v najbolj nazadnjaško reakcijo tisti trenutek, ko je zlezal sam na konja (kakor na belega konja Lafayette, ko je postal poveljnik narodne garde in se poslej vezal z dvorom do izdajstva in bega k Avstriji). Tako so storili Lameth, Mirabeau, Roland, celo Danton ki mu naša oficijelna zgodovina pripisuje tako »revolucionarnost«. Postavili so na oltar namesto demokracije za slepilo neko skrotovično

Kulturna obzoria

Ljudstvo vzdržuje vse slevensko kulturno življenje

Brez »sansculottov bi vas že davno pojedli Prusi!« Tako nekako je dejal med francosko revolucijo v skupščini republikanski poslanec poslancem, ki so predstavljali »višjo« družbo. Sansculotti — brezhlachniki — so pravili meščani francoskemu ljudstvu, ki je bilo brez premoženja in ni imelo volilne pravice. Volilno pravico so si priborili sansculotti pozneje. V začetku revolucije je imel volilno pravico le Francoz, ki je plačeval neko določeno vsoto davkov. Ti sansculotti torej, ki so imeli najmanj pravic, so se prvi dvignili k obrambi Francije in so s tem branili tudi obogatele meščane, ves narod pred združenimi nazadnjaškimi silami vse Evrope.

Prav tako bi lahko danes rekli, da bi brez zavednosti slovenskega ljudstva — kmečkega, delavskega in meščanskega — že davno vzel vrag vso slovensko kulturo in Slovence kot narod. Ne le, da prihajajo slovenski kulturni delavci iz ljudstva, ljudstvo jim daje tudi pogoje za njih življenje in razvoj. K vzdrževanju slovenske kulture prispeva smetana našega naroda tako malo, da bi Slovenci ne imeli svoje revije, gledališča, knjižnih založb. Slo-

venski kmet, delavec, učitelj, uradnik . . . vzdržujejo slovensko kulturo. Oni se naročajo na knjižne zbirke, hodijo v gledališče, kupujejo knjige, obiskujejo razstave. Oni vedo, da je to njih dolžnost.

Veliko milost pa izkažejo po njih mnenju slovenski kulturi tisti, ki si kupijo včasih ložo v gledališču, naročijo svoj portret pri priznanem slikarju ali darujejo v kulturne namene stotak. Zato jih mora slaviti naš tisk in jim peti slavo, še odstavek v kulturni zgodovini našega naroda jim ne uide. Njih odnos do kulturnega življenja je približno tak, kakor odnos nekega Balsacovega junaka, ki pravi: »O, če bi mogel imeti v svojem kurniku Montesquieuja, Voltairja in Rousseauja, zelo revne, njih hlače pa zaklenjene v omari, kako bi mi pisali lepe bukvice, ki bi mi nesle lepe denarce!»

Vsega tega se progresivni del kulturnih delavcev zaveda in so se tega zavedali tudi vsi velmožje besede — Prešeren, Levstik, Cankar . . . Zato je slovenska kultura ljudstva kultura; vraščena v življenje slovenskega ljudstva in tesno povezana z njim. —ski.

Fr. Petre :

Poizkus ilirizma pri Slovencih

(Ljubljana 1939. Slov. matica, str. 372.)

Med letošnjimi publikacijami Slovenske matice vzbudi gotovo največjo pozornost, ne samo radi obširnosti in lepe opreme, ampak predvsem radi zanimivosti in aktualnosti predmeta, delo Franceta Petreta, novega slovenskega znanstvenika slavistične stroke, ki se je s tem svojim znanstvenim prvcem dobro uveljavil.

Petre nam prikazuje v svojem delu nastanek in usodo ilirizma pri Slovencih pred 100 leti. Zibelka ilirizma na Slovenskem je bila Spodnja Štajerska z Vrazom kot osrednjo osebnostjo v množici takratnih slovenskih inteligentov — po ogromni večini duhovnikov. Petre nam Vraza, njegovo nestalno naravo in življenje, kakortudi ostalo štajersko družbo, podrobno predstavi tako po osehah, kakor po okolju, v katerem so dorasli in nato delali. Odtod zasleduje nato val ilirizma krajevno in kronološko, kako je zajemal ostale slovenske pokrajine, predvsem kranjsko Ljubljano, Koroško in Goriško. Ni se pa omejil le na Slovenijo. Podaja tudi, kar je nujno, izvor in početke ilirizma na Hrvaškem z globoko sociološko analizo tedanjih političnih prilik južno od Drave in Save. Pa tudi samo na jugoslovanski jug se ne omejuje, marveč zasleduje tudi pobude, ki jih je ilirizem prejel iz ostalega slovanskega sveta, zlasti iz Češke in Slovaške, kakor tudi odmev, ki ga je imel med Slovani.

Tako je Petretu uspelo z uporabo ogromnega materijala, ki ga navaja med viri ob sklepu knjige, prikazati podrobno početke, razvoj in upad ilirizma v razdobju 1835.—1849. na Slovenskem, Hrvaškem in njegove odmeve v vsem slovanskem svetu. Delo je pisano zanimivo in živahno, ni niti malo suho-znanstveno, marveč ga z lahkoto in užitek bere tudi laik, ki se zanima za slovensko preteklost. Podrobneje se v oceno Petretovega »Poizkusa . . .« ne moremo spuščati, in prepuščamo to slavistom, revijalni in strokovni kritiki.

Na tem mestu pa smo smatrali za potrebno, da na delo opozorimo razen iz razloga, da podaja določen del dogajanj med slovenskimi inteligenti in tudi ljudstvom na Spodnji Štajerskem pred 100 leti, tudi še, ker je delo pomembno za naš povojni notranje politični položaj.

Vse prerado se je v povojnih neurejenih naših notranje-političnih razmerah izbral pojav ilirizma pri Slovencih za argument, da so bistri in dalekovidni Slovenci z Vrazom na čelu že pred 100 leti bili na čelu današnjega integralnega jugoslovenstva — odpoved slovenskemu knjižnemu jeziku in zlitje z ostalimi plemenitimi jugoslovanskega naroda. Petretovo delo je vsem tem nevednežem in neresnim pobornikom zgrešenega jugoslovenstva, ki je žal v veliki meri prodrlo tudi v naše šolske knjige na vseh stopnjah, izpodmaknilo tla pod nogami, ker pokaže in tudi znanstveno utemelji — za vsako trdi-

pošast, karikaturu deklaracije pravic, ki so jo sami sestavili (Lafayette), karikaturu vsega, kar je bilo nekdo njim samim, francoskim množicam in vsej napredni Evropi politični ideal, za katerim se je v najbistrejših glavah že ustvarjala kritika neurejenega gospodarstva (Babeuf), v katerem so pod predvezo svobode »re-

tev je v virih naveden vir, na katerem temelji — kako so le posamezniki, skoro le samo Vraz in nekateri njegovi najožji sodelavci in še ti le začasno in nedosledno šli tako daleč, da so bili za opustitev slovenskega knjižnega jezika. Kako je bilo še to pri teh malokaternikih le posledica šibkega tedanjega položaja Slovencev, prva neoblogjena, bolj čustvena, kakor ratska reakcija na nemški pritisk, proti kateremu so stali takratni inteligenti popolnoma praznih rok, saj je kmečko ljudstvo bilo narodno še povsem neprobujeno, kakor tuda še večna tanke plastil meščanstva in inteligence. Zato so iskali rešitve v panslavizmu in njegovi predstopnji ilirizma. Ob prvem krepkem pojavu narodne rasti iz Ljubljane ob »Kranjski Čebelici« in zlasti kasneje ob redno izhajajočih Bleiweisovih »Novicah«, pa so se takoj oklenili slovenskega jezika in prešli iz sveta slovanskih in ilirskih čustev na konkretna tla slovenstva in dela za domače ljudstvo. Glavne zasluge ilirizma in Vraza, ki je bil sam najbolj vnet zbiralec slovenskega narodnega blaga (pesmi, običajev in noš) je, da so Spodnjo Štajersko prepredili z razmeroma dobro povezano mrežo aktivnih inteligentov, kar je v usodnem letu 1848 igralo precejšnjo vlogo in prvič temu delu Slovenije dalo vodstvo prave slovenske politike v roke, pred Ljubljano, ki je pod Bleiweisovim vodstvom vdano capljalo za cesarskimi proglasti in patenti.

Vse to daje Petretovi knjigi še poseben pomen, ker tako prekorajčuje znanstveni in literarno-zgodovinski okvir in prikazuje tedanje prilike, dobiva še posebno vrednost za današnje dni. Z ilirizmom se po njegovi obdelavi prvih poskusov ilirizma na Slovenskem ne bo moglo več slepomišiti Vito Kraiger.

Burka o jezličnem dohtarju

Gostovanje Žižkove gledališke skupine vzdolž meje

Burka sama, ki je delo neznanega francoskega komediografa iz poznega srednjega veka, gotovo nima bog ve kakih umetniških vrednot. Pisana je v slogu kakega Hansa Sachsa in podobnih avtorjev, ki so zabavali občinstvo po sejmiščih in pri tem povedali tu pa tam kako bridko na račun prilik, ki so težile tedanje ljudstvo. Umetniška vrednost dela, ki je res lepo prevedeno (zasluga Smaska in Vrhovčeve), ni bila odločilna pri Žižkovem izboru. Glavni vzrok so bili gotovo predvsem oblikovni problemi srednjeveške igre in inscenacije (če je mogoče govoriti o vprizorišču kot inscenaciji). In to srednjeveško igro je Žižek zvesto — skoro bi zapisal znanstveno zvesto — obnovil. Pri tem se je izkazalo, da je ta način igranja še danes čudovito svež in da je za take igre edino pri-

volucionarni meščani kupčevali na debelo z žitom, dobavljali armadam hrano, špekulirali z asignati (neke vrste papirnimi vrednostnicami, kakor denar z malim kritjem) in s tem revolucijo tako kompromitirali, da je ljudstvo ponekod že želelo nazaj fevdalni red in plemstvo ter klicalo na prestol Ludvika XVII. —ski

meren. Seveda pa lahko nastane spor, ali je ta način našemu časovnemu občutju najbližji, ali celo edino možen. Pri tem bi rad opozoril samo na ogromno razliko k realističnim slogom naše današnje literature kakega Miška Kranjca, Antona Ingoliča ali Ivana Potrča, katerih dela (če bi šlo za drame) si ne bi mogel predstavljati vprizorjenega v tem slogu. Kajti Žižkov način je vse skozi ekspresionističen (seveda ne v smislu povojnega ekspresionizma). Nujna pri tem je neka tipizacija, ki jo srečujemo v starem teatru: prevarani goljuf (ki se je razvil menda iz prevaranega hudiča), prebrisani šaljevec (morda preje avgust) itd. Danes je malo del, ki bi prišla taki tipizaciji blizu, ker realizem išče in riše individualnosti.

Sicer pa je dovolj teoretiziranja. Predstava sama je vsekakor uspela, čeprav zahteva od svojih igralcev mnogo več kakor od igralcev »klasicističnega« sloga: znati morajo peti in plesati in še marsikaj. V Žižkovi skupini se temu idealu najbolj približuje Vilhelm, ki bi se prav gotovo tudi na drugem odru dobro obnesel.

Simpatična pri vsej tej skupini je neka borbenost in živ močan idealizem, s katerim stopajo preko vseh ovir, ki jih ni malo. —jad.

Umetnik, ki okopava tudi krompir in koruzo

Kobanski kmet mi je pokazal pot v hrib in povedal, kako naj hodim, da pridem do hiše, kjer biva akademski slikar L o j z e š u š m e l j. »Hiše ne boste videli preje, predno se ne zaletite z nosom vanjo, tako je skritas, je dejal kmet.

No, tako hudo ni bilo. Moj nos je ostal cel in hiša tudi. »Tu torej snuje svoje načrte šušmelj, sem si dejal. V majhni kmečki hiši sredi gozda med kobanskimi hribi. Tudi njegov salon ni prav nič gospodski: majhna kmečka izba. Seveda je vse v njej razmetano: na mizi knjige, barve, čopiči . . . Na stenah nekaj njegovih prvih slik, Marija s presekanjo glavo, ki jo je nekje našel, nekaj starih pergamentov, eden celo iz Napoleonovih časov . . .

To je bilo nekaj tednov pred njegovo razstavo v Rušah. Hotel je dokončati še pogled na Ruše s Kalvarije. Napotila sva se proti vasi in je pokazal z roko njivo: »To sem jaz okopal«, je dejal. No, meni je smel to reči in tudi delavci in kmetje tam okrog smejo to vedeti. Zato ga nič manj ne cenijo. Če bi pa to vedeli poklicni kritiki, tisti, ki določajo, ali je ali ni kdo umetnik, bi mu to njegovo okopavanje najbrže hudo zamerili in bi ga ne pustili med umetnike.

Komaj sva prišla na Kalvarijo nad Rušami in se je pripravil šušmelj k slikanju, je pričelo rositi. Hitro sva jo popihala v Ruše in potlej je bilo vreme kisló do razstave. Pa sem le našel na njej tudi Ruše, ki jih je pričel takrat na Kalvariji. Zdal sem tudi vedel, kako resno in iskreno je mislil tedaj, ko sva se peljala s čolnom preko Drave in je dejal: »Likovno umetnost je treba popularizirati. Ona je last vsega naroda, ne samo ozkega kroga izobražencev. Samo, če je umetnost iz naroda in za narod, je njen obstoj opraviččen.« Tako nekako je napisal tudi v katalog razstavljenih slik v Rušah.

Zdnji dan razstave je bil prostor v Sokolskem domu poln ljudi. Delavcev, predvsem pa kmetov. Ustavljali so se pred slikami, dolgo gledali, se opozirali in vpraševali . . . Pravi živ žav in tudi smeha in šal ni manjkalo. Šušmelj je hodil med ljudmi in kadar ga je kdo potrepeljal po rami in ga kaj vprašal, je slikar veselo razložil.

Ljudje pa so vedeli: To je človek, ki je zrasel iz naše srede, ki opisuje naše življenje, riše naše obraze — to je sin našega ljudstva, naš umetnik, naš človek!

PREJELI SMO

Ljubljanski zvon 5-6

V tej počitniški dvojni številki Ljubljanskega zvona srečujemo avtorje, ki jih še nismo, ali že dolgo nismo brali v Zvonu. Na uvodnem mestu je Zupančičev »Govor v Vrbi« (ko so odprli Prešernovo rojstno hišo kot muzej). Sledijo N o v č a n o v i »Hieroglifi«, pesmi, ki iz »egiptske perspektive« z ljubeznivim nasmehom govorijo o naših domačih prilikah. T. š i f r e r nadaljuje svojo »Mladost na vasi. Neznani I. B. priobčuje poleg odlomka »K očetu« še pesem »Tako si daleč«. Grenko sodoben je J a r č e v »Sonet obupac. Cene Vipotnik je prispeval silno subtilno in melodiozno pesem »Lov na tihem brodu«. V študentovsko okolje nas povede Godinova črtica Viragova Verona. B. B o r k o piše o najnovejši Mauroisovi knjigi »Cha-

Gospodarstvo

Naše narodno gospodarstvo naj ostane samostojno

Lansko leto je dala Nemčija Bolgariji posebno prednost pri nakupu našega grozdja. Dočim je Jugoslavija, ki je mnogo bliže Nemčiji in ima zelo razvito vno-gradništvo, dobila dovoljenje, da lahko izvozi v Nemčijo samo okoli 300 vagonov našega grozdja, so Nemci mnogo manjši Bolgariji dali dovoljenje za blizu 5000 velikih vagonov. Isto se je ponovilo letos z jagodami. Bolgarija je dobila dovoljenje, da lahko izvozi v Nemčijo par sto vagonov jagod. Naša država pa je dobila dovoljenje samo za 10 do 12 vagonov, dasi ima tudi naša država toliko razvito proizvodnjo jagod, da bi jih lahko izvozila tudi par sto vagonov.

Od kod ta pojav? Po nemškem načrtu se skuša iz gospodarstev vseh teh držav napraviti nekako dopolnilo.

Vse te države tvorijo nemški življenjski prostor, kot se hitlerjevska Nemčija uradno izjavlja. Po tem načrtu je vsaki od teh držav dodeljena posebna vloga, ki jo mora izvršiti v nemškem gospodarstvu. Bolgarija naj bi po tem načrtu preskrbovala Nemčijo s proizvodi sadjarstva, vno-gradništva in vrtnarstva, Jugoslavija z žitom in mesom itd.

Poglejmo, kakšne posledice lahko nastanejo iz tega položaja. Bolgarija bi na pr. po tem načrtu morala predvsem razširiti imenovane panoge, vse ostale pa zanemariti. Zasajati bi morala nove vinograde in sadovnjake, podvojiti in potrojiti proizvodnjo jagod itd. Za to pre-

orientacijo (preureditev) svojega gospodarstva bi Bolgarija rabila nekaj let, toda ko bi jo izvedla, bi postala popolnoma odvisna od nemškega trga. Že današnja količina grozdja ali jagod težko vnovičjo, kam pa naj bi šli s trikratno količino teh proizvodov, če bi Nemčija slučajno zaprla trg ali delala kake težave. Jagode se morajo potrošiti takoj ko dozori. Če nimajo kupca, grede lahko milijoni v nič. Isto je z namiznim grozdem. Lahko se sicer spreša v vino, toda iz odličnega namiznega grozdja se ne more dobiti dobro vino in nazadnje, kam bi z vinom? Vиноgradi se tudi ne dajo kar tako posekati. Tuji kupci bi vse to dobro videli in bi pač pritisnili na cene in zahtevali še vse druge ugodnosti. Lahko bi se tudi zgodilo, da bi se v državi, ki danes uvaža te proizvode, gospodarski položaj tako poslabšal, da bi morala prenehati z uvozom teh proizvodov. Prav tako se lahko zgodi, da se ta država zaplete v vojno. Gospodarski polom, ki bi nastal v eni državi, bi nujno potegnil za seboj tudi na pr. Bolgarijo.

Vsa ta dejstva nas silijo, da moramo biti silno previdni pri preureditvi našega gospodarstva in pri naslonitvi na zunanji trg. Gledati moramo, da bomo čim več potrebnih proizvodov sami doma oziroma da se bomo zadovoljili s tem kar imamo doma, na drugi strani pa ne smemo nobene gospodarske panoge tako razširiti, da bi bila izključno navezana na sosednji zunanji trg. Naše narodno gospodarstvo mora ostati čimbolj samostojno.

Za napredek gospodarstva

V okviru Prekmurskega tedna, v proslavo dvajsetletnice, odkar tvori ta del Slovenije sestavni del kraljevine Jugoslavije, je imela v soboto in nedeljo Zveza trgovskih združenj za Slovenijo v Murski Soboti svoj letni kongres, ki se ga je udeležilo trgovstvo od blizu in daleč. Po temeljnih razpravah je občni zbor sprejel obširno resolucijo, v kateri naniza svoje zahteve po olajšanju bremen in v katerem opozarja merodajne činitele na gotove okolnosti, ki ovirajo napredek našega gospodarstva. Teh zahtev ne stavlja le trgovstvo v mestih, ampak v najmanj isti meri tudi na deželi.

V prvi vrsti zahtevajo trgovci, naj oblastvo z budnim očesom pazi na inozemce, ki hočejo na vse mogoče načine dobiti pri nas zaposlitev na škodo domačega prebivalstva, ki ne more priti do kruha. Oblastvo naj zavrača prošnje za zaposlitev inozemcev, ako se ne strinjajo z interesi naše države in našega gospodarstva. Isto velja tudi za prošnje za državljanstvo in domovinsko pravico, ker gre navadno le za špekulacijo v škodo domačih delovnih sil.

Trgovstvo zahteva nadalje, da se pobija šušmarstvo z vso odločnostjo, pri čemer naj grede oblastva trgovskim organizacijam v vsakem pogledu na roko. Te organizacije naj si omislijo posebne organe za kontrololo šušmarstva, dobiti pa morajo značaj uradnih organov, da lahko neovirano nastopajo. Nabavljalne in razne konzumne zadržge se imajo izenačiti z ostalimi trgovskimi obrati v pogledu dajatev in ne smejo imeti več privilegiranega stališča. Vsekakor je treba obrtni zakon čimprej spremeniti v smislu zahtev gospodarskih krogov.

Prometna sredstva in občila se imajo izpopolniti in modernizirati. V prvi vrsti velja to za izpopolnitev telefonskega omrežja v mestu in na deželi in za postavitve avtomatskih central v večjih krajih. Najbolj so na tem vprašanju zain-

teresirani trgovci, obrtniki in industriji na deželi, zato se ta važna zadeva ne sme več odlašati. Važno je tudi, da se odpravi edina ozkotirna železnica Poljčane—Konjice—Zreče in da se tam proga normalizira, da odpade sitno prekladanje blaga in prestopanje potnikov na postaji v Poljčanah. Tudi je potrebno, da se ta proga podaljša do Zgornjega Dolca in tako ustvari zveza z železnico Celje—Velenje—Dravograd.

Poglavje zase so skrajno slabe ceste. Skrajni čas je že, da država in banovina pristopita k energičnemu obnavljanju cestnega omrežja. Zgraditi se morajo moderne avtomobilske ceste z betonsko in asfaltno podlago, kakor se to opaža povsod v inozemstvu. V prvi vrsti velja to za glavni prometni žili Slovenije, za cesti Maribor—Celje—Ljubljana in pa za jadransko cesto Ljubljana—Sušak. Država in prebivalstvo imat aogromno škodo, ser so naše ceste v tako slabem stanju, da se inozemci ne upajo nanje s svojimi avtomobili.

Važno je tudi vprašanje ureditve šolskih knjig in učil. Solarjem in šolskim uradom pa se prepusti popolna svoboda pri nakupu učil, šolskih in pisarniških potrebščin.

Nadalje zahteva resolucija, naj se vendar enkrat uredi vprašanje veleprodaje soli, pri čemer se mora trgovcu na drobno zagotoviti primeren dobiček pri prodaji soli. Banovinske trošarine se imajo spraviti v sklad s cenami dotičnih predmetov, kar naj se pri sestavi proračunov upošteva.

Kar se tiče zunanje trgovine, naj se dovoli svobodno formiranje tečajev in popolna svoboda v razpolaganju izvoznikov z valuto, ki jo prejajo za izvoženo blago. Zunanjo trgovino je treba olajšati, zato naj se dovoli kompenzacijski posli, vendar po svobodnih tečajih.

Kako je s kapitalom v industriji?

Polovica industrijskih podjetij je na pol ali popolnoma v tujih rokah

V tako zvano jugoslovansko industrijo je investiranih 13 in pol milijard dinarjev. Od tega je 7 milijard takšnih, da sta v njih udeležena domač in tuj kapital. Popolnoma tuj kapital, ob katerem ni niti trohice domačega, dosega 2 milijardi dinarjev. V podjetja s pretežno tujim kapitalom so vložene 4 milijarde, v podjetja, kjer prevladuje domač kapital, pa nekaj čez eno milijardo din. V stoodstotno domačih podjetjih je 6 ie pol milijard dinarjev, ali niti celih 50% ne.

Zgornje številke so zgovorne, saj kažejo dovolj žalostno razmerje. Naš kapital se je skozi vsa leta obotavljaj in ni hotel mnogo žrtvovati za napredek industrije, kajti preveč riskantno se mu je zdelo ustanavljati industrijska podjetja, poseb-

no takšna za izkoriščanje prirodnega bogastva. Domači kapital se je rajši loteval gradbenih podjetij, ki so se mu zdela donosnejša, nego ona za proizvodno delavnost.

Pač pa se je tuj kapital precej zajedel v našo zemljo, čeprav je bil dokaj opezen. Počasi so ga privabile najugodnejše koncesije, ki mu jih je nudila država in ki so bile ter so še danes kaj malo v našo korist. Dobro je, če pomaga tuj kapital ustvarjati našo industrijo, ko je domačega zaenkrat še vedno premalo. Toda naša gospodarska politika mora na nova pota. **Odpraviti je treba vse koncesije, dajane tujemu kapitalu in zavreti je treba odtok dobičkov tujih podjetij. Dobički naj ostajajo v naši državi.** Ta zahteva

je upravičena, kajti dobički so ustvarjeni z našimi surovinami in z našo delovno silo. Zato je krivično, da se ti dobički investirajo in nalagajo v tujih deželah ter je z naše strani nespametno, da to dopuščamo. Vsi dobički domačega in tuje-ga kapitala morajo biti investirani v naše gospodarstvo!

Leseni plugi še imajo bodočnost

Vprašanje racionaliziranega obdelovanja je odvisno v prvi vrsti od kupne moči kmetovalca, kajti tam, kjer ni sredstev, tudi strokovna izobrazba nič ne pomaga. V Sloveniji siicer ne orjemo več z lesenimi plugi, pa tudi traktorjev in tudi drugih modernih strojev še nimamo, čeprav bi jih potrebovali. Pač pa je še današnji udomačen lesen plug v Bosni, Hercegovini in v Južni Srbiji, čeravno zveni to dokaj nesodobno.

Razumljivo je, da je civilizacija oplazila tudi že te pokrajine in da so šole, časopisi, knjige in podobne kulturne ustanove kmeta v mišljenju že toliko dvignile, da si danes želi vsaj najskromnejše gospodarske pridobitve — železnega pluga. Toda, kakor je verjetno ta želja zelo močna, se vendar ne more uresničiti, ker so plugi predragi in ker so sredstva za nakup prepriča.

Razumljivo je, da se kmetje borijo za to, da bi se cene tej neobhodno potrebni gospodarski dobrini čimbolj znižale. V ta namen je izdelana tudi že uredba, po kateri naj bi bila uvedena posebna taksa na uvoz plugov. S tem hočejo doseči naši finančni krogi to, da bi se zmanjšala konkurenca inozemskih podjetij in s tem dala možnost domačim tovarnam, da bi proizvodnjo dvignile in cene plugom znižale.

Toda zdi se nam, da s tem željeni uspeh ne bo dosežen. Inozemska konkurenca bo po vsej verjetnosti oslabela, s tem bo pa dana »domačim« podjetjem še večja možnost samovoljnega diktiranja cen.

Razumljivo je, da niso domače tovarne plugov niti najmanj voljne znižati cene svojim proizvodom. Izgovarjajo se, da je proizvodnja draga in da država noče podpreti kmetijstva s tem, da bi prispevala iz svoje blagajne in omogočila zahtevano znižanje cen.

Ob takšnih klavnih razmerah, kjer skrbi takozvana nacionalna industrija sama za to, da čim več izsesa iz ljudstva in kjer je kmet popolnoma nezmožen omisliti s iprav za prav silno primitivno orodje — železen plug, je pač vsakršen napredek nemogoč. Brez gospodarskega napredka pa ni blagostanja. Zato bo pa lesen plug po vsej verjetnosti še dolgo rezal na bosanskih, hercegovskih in južnosrbskih njivah brazde, čeprav so te dokaj skromne.

Rajh in dolgovi ČSR

Bivša Češkoslovaška je imela v Angliji ogromne denarne zaloge, ki so se povečale še posebno v usodnih dnevih. Te denarne zaloge cenijo finančni krogi na 20 do 25 milijonov funtov, med njimi 15 milijonov v zlatu. Po dogovorih med nemškim zastopnikom in angleškimi odločujočimi krogi, bo izročila Anglija od teh zalog 5 milijonov funtov (okrog 1, milijardo 215 milijonov din) mednarodni reparacijski banki, ki bo dala to vsoto na razpolago nemški Reichsbanki. Po obvezi bo Nemčija prevzela vse češke nacionalne dolgove in to državne kot mestne obveznosti v okvirju doseženega sporazuma za transakcije.

GOSPODARSKE VESTI

♦ **Mariborski teden** je pred vrati. Napovedujejo ga že obširna cestna poravnala. Ko bodo vse ceste »odprte«, ga bomo lahko otvorili. Takile okopi silno poživljajo lice mesta in pričajo o naši gradbeni delavnosti. Pravijo, da bo tokrat drugače. Govori se, da se že vršijo pogajanja za poseben patent, s katerim bomo mogli ceste ne le dvakrat na leto, ampak celo vsak teden odpreti in zapreti. Mestna občina si namerava nabaviti moderen potezni zapenjač (Reißverschluß). Potegneš enkrat, rsk, in cesta se odpre, potegneš drugič, rsk, in cesta se zopet zapre.

♦ **Vojni oškodovanci**, državljani kr. Jugoslavije, ki so utrpeli za časa vojnih dogodkov na Koroškem v letih 1918.—1920. katerokoli škodo se pozivajo, da isto nemudoma ponovno prijavijo z navedbo predmetov in brez cene podpisaneu odboru, oddelek za Koroško na Prevaljah, ker je edino ta odbor kompetenten urejevati zadeve vojnih oškodovancev iz Koroške in dajati informacije.

Za odbor vojnih oškodovancev, oddelek za Koroško na Prevaljah: predsednik Rozman Alojzij, Prevalje; tajnik Mauchler Franc, Zerjav pri Crni.

feaubriand. J. Kozakov v esej »E pur si muove« je posvečen mladini in izzveneva v močan optimizem. B. Kreft nadaljuje svojo študijo o Krleži, F. Bezljaj pa nam predstavlja ukrajinskega pisatelja in pesnikalvana Franka ter nam daje v prevodu njegov »Uvod v Mojzesa. Z Vebrom polemizira F. Klemuc v razpravi »Stvarni čut in nacionalizem«. Tokrat obračunava z Vebrovo sociologijo. Zelo na široko je zajet začetek Pavšičeve razprave »Pogled na slovensko povojno dramo«. O Nahtigalovem delu piše F. Bezljaj. Guličeva nadaljuje svoje poročilo o razstavi »Pol stoletja hrvatske umetnosti«. Tokrat se dotika problemov in slikarjev okoli zagrebške Zemlje. Ob desetletnici Březinove smrti objavlja B. Boriko njegov esej »Delo smrti«. Jakopičeve sedemdesetletnice se spominja K. Dobida, ki piše tudi o »Razpisu za dela z zgodovinskimi motivi« in o razstavi »Lade«. Kidričevega Prešerna ocenjuje A. Ocvirk. Zelo topla je Pavšičeva ocena Grudnove zbirke »Dvamajsta ura«, v kateri uvodoma zanimivo ugotavlja, da je lirika starejših pesnikov zadnje čase bolj aktualna kakor lirika mlajših in najmlajših. Zanimiv je načrt dela pri oddelku za proučevanje slovanstva pri Akademiji ved SSSR, ki ga objavlja P. Bogatyrev. Pod rubriko »Med knjigami in dogodki« se ocenjujejo: Kočevski zbornik (S. Ilešič), Bezljajev Oris slovenskega knjižnega izgovora (Šifrer), Novšakovi Dečki (Pavšič), Möderndorferjeva Sodobna šola (M. Mohoričeva) in Drugo. Zelo toplo je poročilo o Žižkovih rečih v Ptujju (Šifrer). Zvezek zaključuje Klopčičev prevod pesmi »Pogovor s psom«, ki ga je napisala Schein-flugova.

♦ **Dejanje junij 1939, št. 6.** Uvodoma piše Bogo Grafenauer o »Slovenski svobodi«, Catholicus je prispeval razmišljanja o »Katoliški skupnosti, Jože Brejc »Večerne pesmi«, »Večernica«, »Široko odprte oči«, Poslušanje«, Najblažja ljubezen«, Tesnoba«, »Razgovori, ki jih ni bilo« je leposlovnih prispevke Stanka Cajn karja, sledi pesem Ceneta Vipotnika »Pesem slovesa«, dr. Antona Breclja »Pesnik Simon Gregorčič v dr. Tunovi luči«, Stane Kregar »Narodnost v umetnosti«, v rubriki Dokumenti so objavljeni iz knjige francoskega kulturnega delavca Pierre-Hanri Simona »Les catholiques, la politique et l'argent« načelni pogledi na sodelovanje katoličanov z nekatoličani, v rubriki »Pregledi« razčlenja Janez Gradišnik poljsko politiko, med književnimi poročili prinaša Anton Slodnjak kritiko knjige Prežihov Voranc: »Požganica«, katero smatra kritik po resnosti vsebine in po izvedbi za najtehtnejše delo naše povojne književnosti, Lino Legiša pa kritizira knjigo Kresala »Študent Štefan«, o o kateri pravi med drugim, »da je le malo veselo, da take stvari zhajajo«. List zaključuje v rubriki Zapiski članek »Uso-da moderne umetnosti« Jožeta Udoviča in v rubriki Naša gospodarska vprašanja poročilo B. Grafenauerja o knjigi znanega hrvatskega gošpodarskega strokovnjaka Rudolfa Bičanića. Na platnicah so drobna poročila o treh francoskih knjigah.

♦ **Sodobnost št. 6.** je v celoti posvečena francoski revoluciji. Urednik pravi v uvodni besedi »1789—1939« »V spoštovanju do krvi, ki je pred 150. leti škropila bari-kade, v ljubezni do velikih čustev in v hvaležnosti do vroče strasti, ki je premagala smrt in ustvarila temelje novega sveta, posvečamo to številko spominu tega časa«. Obširen članek »racionalizem in revolucija« zaključuje Boris Ferlan z besedami: »Bistvo tega racionalističnega političnega ideala je, da je interes posameznega naroda podrejen interesu vsečloveške družbe, kakor je osebni interes posameznika podrejen koristim narodnega občestva. Kakor naj varuje narodni red dostojanstvo človeške osebe, ki ne sme nikdar postati zgolj orodje v rokah drugega, tako naj varuje mednarodni red dostojanstvo narodov, velikih in malih, ki ne smejo nikdar postati predmet izkoriščanja v svrhe drugega naroda. Samo na teh osnovah je mogoče obče bratstvo, samo tedaj more ideja večnega miru prenehati biti plemenit sen«. Dušan Kermauer piše o »Socialni vsebini francoske revolucije, France Mesesnel o »Umetnosti in revoluciji«. Franc Zwitner je prispeval članek »Francoska revolucija v sodbi poznejših dob«. Filip Kalan je objavil iz dnevnika razmišljanja »O francoski pisarji«, h koncu pa A. Poljanec članek »Smotri francoske revolucije v bojih slovenskih kmetov«. »Sodobnost« se je res na najlepši način proslavila francosko revolucijo, o kateri pravi urednik v uvodu, da je »čin«, ki je odpahnil vrata v nov, v naš svet.

Vprašanje preskrbe prebivalstva s sladkorjem

Kakor lani, tako nam bo tudi letos zmanjkalo sladkorja in ga bomo morali kupiti v Češko-Moravski in v Madžarski okrog 1.300 vagonov, da bomo pretolčki do jesenske proizvodnje naših tovarn. To je za nas porazna ugotovitev, saj je znano, da imamo doma dovolj sladkorne pese in zadostno kapaciteto tovarn. Seveda pa je proizvodnja sladkorja odvisna od količine pridelane pese in od izrabe kapacitete podjetij. To zadevo pa si moramo ogledati pobliže, če hočemo razumeti, zakaj nam primanjkuje sladkorja.

Država je izročila monopol za proizvodnjo sladkorja kartelu, to je družbi industrijskih podjetij. Ta kartel je neomejen gospodar pri določanju višine proizvodnje sladkorja, njegovih cen, kakovosti itd. Od tega kartela je odvisna cena sladkorne pese in njemu je na milost in nemilost predan mali kupec sladkorja. Prvi in drugi nimata nobene moči, da bi količinj soodločala pri tako važni gospodarski dobri kot je sladkor. Oba sta stisnjena med interese kartela in države (skupno s samoupravnimi edinicami), ki dobiva za 1 kg sladkorja nad 8 dinarjev, k čemur pridejo še razne druge davčne dajatve.

V tej veliki davčni obremenitvi in v stremljenju kartela, da ohrani čim večje dobičke, pa je vzrok nizke cene sladkorne pese in visoke cene sladkorja. Kartel plačuje pridelovalcem sladkorne pese sramotno nizke cene, radi česar se morajo krciti polja, zasejana s tem pridelkom. Od tod torej izvira pomanjkanje surovin za sladkorne tovarne. Na drugi strani pa skrbi kartel za čim manjšo proizvodnjo sladkorja, kateremu hoče vzdržati visoko ceno. Majhna količina dragega industrijskega izdelka namreč poskrbi za to, da je povpraševanje kupcev dovolj veliko. Malo briga kartelnice

člane to, če bodo ljudske množice mogle priti do dragega sladkorja. Tem gospodom je najvažnejše, da imajo za svojo omejeno proizvodnjo stalne odjemalce in s tem osigurano redno prodajo zaloge ter možnost kopičenja dobičkov. Malo se ozirajo ti podjetniki na interese ljudstva in države. Ti interesi so izraženi v znani zahtevi: **Povečati je treba proizvodnjo sladkorja, ki se mu mora znižati cena do plačilnih zmogljivosti malega človeka!** S tem bo doseženo to, da bodo mogli kupovati sladkor tudi socialno šibkejši sloji, s čimer se bo razširil krog odjemalcev. Istočasno pa bo imela država, kljub znižani trošarini (kar mora biti tudi odločna zahteva vseh zainteresiranih) še celo povečane dohodke. Ob večji proizvodnji pa bo kartel prisiljen zvišati tudi cene sladkorni pesi, od česar bodo imeli korist kmetje-pri-delovalci in poljski delavci.

Po zadnjih zagotovilih, da se bo znižala cena sladkorja za 3 dinarje pri 1 kg, upamo, da se bo vprašanje sladkorja končno le obrnilo v pravo smer. **Seveda pa je pocenitev na 13 dinarjev še vedno preveč neznačna, da bi omogočila širokim ljudskim slojem, ki nosijo na svojih ramenih vso težo državnega gospodarstva, tudi nakup sladkorja.** Naše ljudstvo zaužije mnogo premalo tega hraniiva, saj pride letno na posameznega prebivalca v Jugoslaviji komaj približno 5 kg sladkorja (med evropskimi državami sta za našo samo še Bolgarija in Albanija). Kakšno je razmerje proti 50,3 kg potrošnje v Danski, to sami presodite! Dajmo našemu človeku dobro in ceneno hrano, ki si jo za svoje delo zasluži! **Cena sladkorja naj se zniža na 8 (osem) dinarjev!** Tudi pri tej ceni bodo prišli država, karteli in trgovci na svoj račun! Er

Sladkor

„Edinost“ je že ponovno opozarjala na nujnost znižanja cene vsem vrstam sladkorja in na veliko škodljivost sladkorne kartela, ki je tudi kriv, da je domačega sladkorja že lani primanjkovalo in ga bo že te dneve popolnoma zmanjkalo. Naša država bo morala sladkor uvažati za krite letošnjega primanjkljaja morda kakih 1.300 vagonov ali 13 milijonov kg. Tako se ta stvar spreminja naravnost v sladkorni škandal, ki mu na vsem svetu ni primere.

Ze lani smo napisali: „Je nujno potrebno, da se cena sladkorja zmanjša. Možnosti za to je več, celo ob boljših cenah za sladkorno repo in ne da bi bila s tem javna blagajna trajno prikrasana, niti da bi se sladkorni industriji zgodila kaka krivica. Če pa bo res treba sladkor uvažati, kakor baje tudi že premog (in pšenico, pripisali danes), naj se odpre meja za uvoz tega važnega ljudskega hraniiva — brez uvozne carine. Država ne bi na trošarini prav nič izgubila, carine pa itak tudi doslej ni dobivala, ker sladkorja nismo uvažali. Potrošniki bi tako uživali sladkor lahko takoj po zmernejši ceni.“ („Edinost“ od 12. II. 1938.)

In na drugem mestu: „Najdalje v 24 urah se da tudi ta stvar urediti: Odstranite vse obmejne zapuhe za uvoz za enkrat tisoč vagonov samo kristalnega sladkorja — brez carine! Pa bomo takoj imeli dovolj in celo mnogo cenejšega sladkorja za naše revne domove, čeprav dosedanja velika trošarina tudi na uvožen sladkor ostane.“ („Edinost“ od 11.6. 1938.)

Kot nalašč in v posmeh izstradanim množicam prinašajo te dneve listi ugodna poročila o poslovnih uspehih sladkornih tovarn iz preteklega leta. Tako izkazuje bilanca tovarne za sladkor d. d. v Velikem Beckereku pri glavnici 36 milijonov dinarjev okoli 12 milijonov dinarjev čistega dobička in povrh raznih „fondov“, le-teh seveda iz več let, skupaj skoraj 30 milijonov dinarjev. Z drugimi besedami: delničarjem se glavniica v dveh, treh letih podvoji...

V Jugoslaviji je 8 sladkornih tovarn, in sicer je 6 tovarn zasebnih, 2 tovarni, namreč v Belju in na Čukarici, sta pa državni. Kapaciteta (zmogljivost)

vseh teh tovarn je baje 12.000 vagonov, to je dobrih 50 odst. več od današnjega potroška v državi, ki se suče okoli samo 8.000 vagonov. In vendar smo doživeli omenjeno sladkorno sramoto.

Vse naše sladkorne tovarne — tudi obe državni — so kartelirane; pa ne le med seboj, marveč so poslovno zvezane tudi z enakimi tujimi podjetji. Potrošek v Jugoslaviji bi se mogel in moral povečati že v malo letih vsaj na petkratnik, seveda s pogojem, da se cene sladkorju po pameti uredijo, po pravi potrebi državljanov in države. Zato pozdravljamo namero države, da zgradi novo tovarno za sladkor. Zgradila naj bi jih toliko, da bi bili popolnoma neodvisni od nenasičnih sladkornih baronov!

Vsi vemo, da uvozna carina na kakršno koli blago služi zaščiti domače proizvodnje dotičnega blaga. Po drugi strani je uvozna carina državni davek, ki ga plačuje potrošnik tistega blaga. Potrošnik dobi tako „pravico“, da plačuje to blago v splošnem za znesek carine dražje kot bi bilo treba... Odobravamo vsakršno zaščitno carino v zdravih mejah resnične potrebe, na pr. ako bi bili naši državljani proizvodniki v socialnem, državno- in narodnogospodarskem pogledu ogroženi. Neke industrije, kakor baš tudi sladkorna, pa neupravičeno in neopravičljivo uživajo veliko zaščito v korist mali skupini ljudi, ki dostikrat stvarno nimajo drugih zaslug pri tem ko to, da štejejo in bogato vnovčujejo kupone (odrezke) svojih delnic.

Jugoslovanska uvozna carina na 100 kg sladkorja v kockah ali prahu znaša 35 zlatih dinarjev po 13 din = 455 din ali na 1 kg 4,55 din, na 100 kg kristalnega sladkorja pa 27,70 zlatih dinarjev, to je 360,10 din ali na 1 kg približno 3,60 din. **Državna trošarina na 1 kg sladkorja (8,05 din)** s še nekimi davčnimi dajatvami (skupni davek na poslovni promet pri uvozu) znaša precej nad 8 dinarjev.

Gospodarsko-finančni odbor ministrov je pereče vprašanje proučil in ministrski svet je nedavno odobril uredbo o uvozu za enkrat 572 vagonov kristalnega sladkorja brez carine in 28 vagonov sladkorja v kockah po zni-

žani carini 4,31 zlatih dinarjev na 100 kg ali približno 0,56, namesto 4,55 din na 1 kg. (Primerjaj zgoraj!) Uvoz je poverjen državnima tovarnoma v Belju in na Čukarici.

Vidimo, da je carina na 1 kg sladkorja v kockah znižana za picle 4 din. Mislimo, da bi bili račun lahko poenostavili s črtanjem tudi tistih 56 par pri sladkorju v kockah. Nemara pa naj te pare služijo za plačilo posredovalnega dela državnih tovarn za sladkor, znašajo pa vendar, sicer pri razmeroma majhni količini: $28 \times 100 \times 4,31 \times 13 = 156.884$ din, dovolj nagrade za tako poslovno posredovanje brez rizika!

Pri kristalnem sladkorju nam država spregleda $572 \times 100 \times 27,7 \times 13 = 20.597$ tisoč 720 dinarjev.

Ker bo treba, čeprav šele naknadno, namreč pri prenosu blaga iz svobodnih trošarinskih skladišč v promet, plačati tudi vso državno trošarino (8,05 din za 1 kg) in skupni davek na poslovni promet pri uvozu, (13,7 odst. od vsote: znesek računa + carina), ne

bo država pri vsem tem ničesar zrtvovala. Po čem bomo plačevali tuji sladkor potrošniki, ne ve najbrž še nihče in moremo o ceni na drobno samo ugibati.

Javna skrb za naprej mora biti:
1. Ustanovitev zadostnega števila javnih sladkornih tovarn izven kartela, po pametnih trgovskih načelih in s poštenim strokovnim vodstvom, ki bo ustrezno upoštevalo koristi kmetov reparjev, potrošnikov in drž. skupnosti.

2. Znižanje uvozne carine, vseh trošarin in vseh drugih davčnih dajatev na sladkor za enkrat vsaj za 50 odst. torej najmanj na polovico dosedanjih.

3. Smotrna gospodarsko-finančna politika lahko omogoči takojšnjo pocenitev sladkorja skoraj na polovico sedanje cene.

Tako bi se potrošek pri nas v nekaj letih najmanj popetoril v obče dobro in splošno zadovoljstvo. In nikoli več ne bi prišlo do tako kričečega sladkornega škandala.

Andrej Zmave.

Za ženo in dom

O konzerviranju sadja in zelenjave

Iz dneva v dan se pojavlja več sadja in zelenjave, ki je primerno za konzerviranje. Ako nočes kuhati pozimi samo krompir, fižol, repo in zelje, se loti vkuhanja, dokler je čas. Odlaganje pri tem delu ni priporočljivo, ker preveč zrelo sadje in zelenjava nista za vlaganje. Ujeti moramo pravi trenutke. Izbirati pa moramo za vlaganje le prvovrstno sadje, sicer je lahko ves trud zaman.

Vse gospodinje ne konzervirajo sadja na isti način, ker tudi ne uporabljajo vseh istih pripomočkov. Vendar priznana najpraktičnejše in najcenejše je vlaganje s pomočjo patentnega aparata in kozarcev za vkuhanje (Weckovih, Rexovih in drugih). Porabimo manj sladkorja in sadje se drži celo vrsto let v jako okusnem stanju. Preveč oslajeno vkuhanu sadje izgubi radi preobilnega sladkorja svoj prvotni sadni okus in aroma. Patentni aparat in kozarci so sicer precej dragi, toda ob pazljivosti nam služijo za vse življenje. Kozarce iste znamke pa lahko vedno dokupimo.

Najbolj poznano je enostavno vlaganje sadja v sladkorno raztopino. Nekatere gospodinje pa vlagajo sadje v sladkorno raztopino, kateri dodajo rum. Precej nepoznano pa je vlaganje v med, ki pa se obnese predvsem za ljubitelje medu in za one, ki med pridelujejo. Je seveda cenejše od vlaganja v sladkor, ker odgovarja 1 kg sladkorja 70—80 dkg medu, 20—30 dkg pa dolijemo vode, da se teža medu izenači s težo sadja. Najboljši je lipov med. Kilogram sadja v kilogram te mešanice trikrat prevremo v presledkih po dva dni, nakar zložimo vroče sadje v kozarce, jih dobro zapremo in postavimo na suh, hladen prostor.

KUHINJA

Zelna juha. Deni v kozico žlico masti in žlico drobno zrezane čebule, prideni glavo na tanke rezance zrezanega ter poparjenega zelja, malo paprike, pol kilograma olupljene-ga (mladega) in na kocke zrezanega krompirja. Ko se dobro prepraži, potrosi 3 žlice moke, ko se tudi ta prepraži, zalij s 3 l vode in osoli. Kot približek lahko prideneš 15 dkg na drobne kocke rezane svinjine. Ko je vse dovolj mehko, daj z opečenim kruhom na mizo.

Omaka iz mlade čebule. Kuhaj v pol litra juhe, katero si malo okusala, pest mlade, še komaj za lešnik debele čebule, pri kateri je še malo zelenega. Potem deni v kozico 2 žlici presnega masla, košček sladkorja in 3 žlice moke, pa zmešaj. Ko je svetlorumen, zalij z juho od čebulke; ko se malo pokuha, stresi noter še čebulko. Lahko pa prei čebulko drobno zrežeš ter daš potem v omako.

Omaka iz kumar. Olupi 1 kumaro, skrhlijaj jo na kolesčke in osoli. Potem deni v kozico 2 žlici masti, košček sladkorja, 2 žlice moke in pol žlice drobno zrezane čebule. Ko je svetlorumen, ožmi kumare ter jih deni v kozico; prilij še malo kisa in juhe. Ko že nekaj časa vre, prideni 2 žlici kisle smetane in malo popra; ko se malo prevre, je gotovo. Namesto sladkorja in popra daš lahko nekaj zrnc kumne in 2 zrna drobno sesekljaneza česna.

Crne korenine zabelene. Ostrži črnim koreninam črno kožo ter jih devaj medtem, ko jih stržeš, v mrzlo vodo, kateri je primešan kis ali limonov sok, da ostanejo lepo bele. Zreži jih potem v šonke ter skuhaj v slani vodi. Ko so kuhane, jih vzemi iz vode, položi na krožnik, zavzeči ter zabeli s presnim maslom, v katerem si cvrta malo drobtin.

Praženi ohrovt. Osnaži nareži, ovari in popari ohrovt, odeedi in polij z vodo ter zopet odeedi. Na 2 žlicah masti zarmeni drobno zrezano čebulo in zelen peteršili. Deni notri ohrovt, posoli ga in praži; medtem ga večkrat premešaj. Ko je dosti mehak, ga potresi z moko, prilij zalemalko juhe in ko še malo prevre, je gotov.

Par besed o štajerskih kapunih

Štajerski kapuni so že od nekdaj sloveli preko meja naše ožje domovine in so bili celo na dunajskem dvoru zelo zaželjena in čislana jed. Kakor vedo povedati stari zapiski, tudi slavnemu Napoleonu niso bili neznan in se je v svojem času o njih zelo laškavo izrazil.

Dandanes pa je na večini naših kmetij kapunjenje skoraj popolnoma nepoznano opravilo. Z opuščanjem kapunjenja prezira kmečka gospodinja lep a lahek zaslužek. Znano je vendar, da je kapunovo meso zelo okusno, a ima mnogo višjo ceno in večje povpraševanje, nego meso navadnih petelinčkov. Klanje negodnih petelinčkov za domačo uporabo je prava zguba; na trgu jih pa tudi težko prodamo za pametno ceno, ker jih je mnogo. Da bi pa pustili doraščati več petelinov, nego jih je na kokošem dvorišču potrebno, pa tudi nima smisla, ker se živali samo ravšajo med seboj in slabo doraščajo. Zato je najbolje, da vse nadstevilne petelinčke kapunimo. Tega dela se naj loti le oni, ki se na to razume, da ne bo živali po nepotrebnem mučil. Čas za kapunjenje je med 4. in 6. tednom petelinčkove starosti. Nekdaj so kapunili starejše, pa se je izkazalo, da je bolje opraviti to delo v prvih tednih. Kdor tega dela ne ume, naj se da poučiti, saj je prav enostavno. Dobe se nalašč v ta namen izdelane škarjice, s katerimi se zabode žival na odgovarajočem mestu ter se z enkratnim obratom odščipne živali spopolnila, ne da bi ona čutila pri tem kakšne posebne bolečine. Po kapunjenju postanejo petelinčki krotki, radi jedo in naglo doraščajo, njihovo meso pa ostane vedno nežno, sočno in okusno, kakor pri malih nedoraslih petelinčkih.

Praktični nasveti

Kako naredimo steklene cilindre za svetilke močne? Preden začnemo cilindre uporabljati, denimo ga v posodo z mrzlo vodo. Posodo postavimo na ogenj in pustimo, da voda polagoma zavre, nakar posodo zopet odstavimo. Ko se voda polagoma hladi, vzamemo cilindri ven ter ga očistimo in posušimo. Cilindri postane po takem postopanju mnogo trdnější ter ne počni niti pri dotikanju plamenca.

Razpokana lubad pri starejših črešnjah se ne sme z drvesno strgulo siloma ostrgati kakor pri hruškah in jablanah. Kajti če se črešnji rani lubad dobi smoliko. Ako se pa hoče staro skorjo ostrgati, naj se pazi, da se pri tem delu ne rani mlade lubadi.

Dobro gasilno sredstvo je nasičena galunova raztopina. Ta raztopina se shrani v slabih tenkih steklenicah. Kadar se prikaže ogenj, se vrže taka steklenica v ogenj. Voda hitro izhlapi, galun se pa tako prime goreče stvari, da ne more kislo od nje in da ne more torej goreti.

Spravljanje graha in njegov pridelok. Pri grahu trgamo najprej zeleno stročje in potem zrelo stročje. Ker zori stročje neenakomerno, je treba spraviti grah, kakor hitro dozori spodaj ležeče stročje. Na to je treba gledati posebno tam, kjer ga sejejo po cele niive. Grah se porije ahzaganje in suši potem v kozolcu. Na 1 ha pridelamo pri čisti setvi 18 hl zrnja in okoli 20 metrskih stotov slame (grahovice).

Jasli za živino so, kar je človeku skleda. Po naših hlevih pa dobimo prav pogosto, da so jasli strašnega zamazane. Očiščene niso bile najbrže že od takrat, ko jih je moister napravil. V takih jaslih ne je živina rada, kakor ne je človek iz umazane skleda. Snaga je tudi tu neobhodno potrebna, če hočemo, da se bo živina redila. Jasli je treba torej večkrat očistiti in če mogoče tudi oprati. Ako so jasli pokvarjene in razbite, jih moramo popraviti, da se živina pri njih ne poškode. Pravi gospodar mora imeti povsod svoje aka

Dopisi „Edinosti“

Dolina Sentflorianska

Politične počitnice se bodo skoro pričele. Politika si bo privoščila raznega od diha po raznih letoviščih, pokukala pa bo gotovo tudi kaj preko meje. Za politične možgane utegne biti letošnje sonce nevarno, ker kraljujejo gori — na soncu namreč, ne na možganih — ogromne pege, ki znajo biti zelo politiš. Bilo bi nerodno, če bi sončne pege tako zasukale počitniški položaj, da bi nazadnje še težko pričakovane počitnice postale politiš.

Sončne pege so storile letos že mnogo zla. Pozimi smo imeli sončno pomlad, spomladi deževno jesen, poleti pa — kaj pa je prav za prav to, kar imamo sedaj? Treba bi bilo pozvati politike, da bi razvozljali uganko, ki je postala kočljiva, kakor sporazum med Srbi in Hrvati. Huda, morebiti pa so tudi tega nesporazuma krive sončne pege? Skoda, da gredo učeni politiki s svojimi kufri na počitnice! Kako idealno bi lahko to uganko razvozljali!

Sonce je muhavo, muhast pa je gotovo tudi tisti učenjak, ki je izračunal, da silijo nesramne sončne pege človeštvo na novo svetovno vojno. Mož je ali blazen ali pa večji sovražnik diktatorjev, da zvrča avtorstvo za vojno na nesramne sončne pege.

Človeka vjezi takšno podcenjevanje. Res ni lepo, jemati nekemu idejo, tako rekoč iznajdbo, pa jo naprtiti nečemu drugemu, recimo soncu. To ni lojalna politika! To je, kako bi rekli, umazana konkurenca.

Za novo vojno bo treba dosti ljudi. Orožja bi za enkrat ne zmanjkalo nobeni stranki. Pač niso rodoljubni fabrikanti orožja pravilno računali, da so dobavili več pušk in bomb, kot je za pokliti ljudi. Nerodno računanje.

Pelletna indijanska deklica je porodila otroka. Vsaj čitali smo tako prejšnji mesec. Ameriški časopisi so o tem čudo mnogo pisali. Nekateri so poudarjali važnost dogodka za eventualno novo vojno. Če ne bi šlo drugače, bi morali za zadevo zgrabiti posebno v Evropi ter čudno stvar vsestransko proučiti. Kako idealno bi bilo za nekatero evropske države, če bi mogli v njih še to doseči, da bi pelletne deklice kar na diktat rodile. To bi bilo vojakov, bogibogme! Bom ovideli, če bo diktat — tu uspel.

Ako se slednje posreči, pa bo orožja zmanjkalo. Stvar je nerodna. Kakšne ogromne skrbi bi si spet nakopali doma — in rodoljubni fabrikanti orožja in mirotvorni državniki! Ah, zakaj je pelletna indijanska deklica... in zakaj so ameriški časopisi stvarco razobnili v široki svet!... Amerikanci niso humani, ker drugače bi gotovo takšno čudovito svojstvo pelletnih deklic Evropcem zamolčali. Človeka tolaži v tej razburjenosti samo ena misel: morda pa imajo to čudovito svojstvo samo Indijanke...

Državniki vseh vrst delajo za mir, fabrikanti pa se pridno držijo gesla: Kuj, dokler je vroče! V času političnih počitnic, ko bo manj dela, si bodo eni in drugi napovedali nogometno tekmo. Bogvedi, kateri bodo zmagali!

Po drugem svetu se v času zatišja vrše drobnarije, ki ni, da bi jih človek vzel za resno. Kanibalski šejk v črni Afriki se je oklical za diktatorja. „Samo da pomagam svojemu narodu, ki je lačen!“ je izjavil novinarjem, ko so ga obiskali v njegovem brlogu. „Ubogim ljudem se mi smilijo.“ Ko so se pozneje zanimali, kako skrbi za svoje ljudstvo v svoji diktaturi, so spoznali, da je diktatorski šejk genijalen in originalen tič: Da ne bi bilo življenje ljudem pretragično, predolgo, vsak dan enega — poje...

So stvari, katere človek prav težko razume. Ne gre ti n. pr. v glavo, kako pride človek sploh do tega, da ga nekdo — čisto neznan individuj — ustrelji ali vrže vanj bombo s strupenim plinom, ko nima nihče nič od tega. To je viteštvo. Hm, naj nese kožo pred strel ali plinsko bombo listi, ki o viteštvu govorijo, bomo takoj videli, koliko je takšno viteštvo vredno! In kakšen vitez je...

Kanibalsčina je v tem pogledu čisto poštena ustanova. Pograbiš človeka, malo mu zaviješ vrat, pa marš z njim v kotel kropa, da se ti skuha dobra župca. Za človeštvo bi bila takšna kanibalska diktatura v toliko velika dobrota, ker je polnoma jasno, da suhca ne mečejo v krop ali v ponvo. Da postaneš debel, te je treba pitati z jedačo in pijačo. In v tem ravno bi bila kanibalsčina dobrota za človeštvo.

Naši severni bratje Slovaki si hvala Bogu v najlepšem zatišju urejajo svoje samostojno državno življenje. V lep slogi drug z drugim obnavljajo narod, ki je bil dvajset let hudičevno zatiran.

Ah, da bi ves svet živel v tako lepi slogi, kako bi se lahko vsi skupaj norčevali iz sončnih peg! Kar je pri bratih Slovakih posebno simpatično, pa je ustanova, ki ji pravijo propagandno ministrstvo.

Propaganda je mogočna velesila sedanje dobe. Ničesar drugega ni treba, kot milijon besedi, pa lahko za gladom umirajočega prebivalstva, kako je sit, tako da mu jedača kar iz oči gleda. Koliko je vredno, ako ni treba jesti nič in se tisto lahko prihrani za drugi teden! Pa ni treba za to drugega, kot milijon besedi.

Za kultise gledati je prepovedano. Ker tam, za kultisami bi videl vse tisto, kar propagandista tako rada zamolči, da ja ne bi nihče mislil

na grdo in slabo. Grdega in slabega ne sme nikjer nič biti. Plesati je treba, čeprav v trebuhu pajek prede nitko, s katero bi se bilo najbolje obesiti!

Bodimo dobre volje! Politika gre na počitnice in vojske ne bo. Kako lep mir bo zavladal na vseh straneh. Narodni očetje romajo s kufri domov in nosijo družinam spomine. Kako so ponekod srečni, da imajo narodnega četa za ata. Sicer pa se tudi narod pripravljaja, da si bo s celo roko obrisal pot s čela in da bo dobre volje...

Na počitnice. Vsa dolina, kakor je dolga in široka, bo šla na počitek. Kmetije se bodo šli sončiti ob divno morskobalo. Ker ne bo Čehov, jo bodo zasedli kmetije. Obrtniki bodo šli v gore preživljati prijetnejše trenutke, ker na gori ni nič greh... Uradniki na jo bodo mahnil v inozemstvo, na eno in drugo roko, kjer bodo prakticali življenje do malih požirkih. Zanimiva stvar tole, kako se po malem usta odpira in v presledkih pol ure počasi zapira.

Pri nas doma je drugače še vedno po starem. Stari ata so navdušeni za Čemberlaina, ker se radi sprehajajo orkog z marelo. Nezaslišana simpatija! Sinčič v zibelki kriči, da je za Ruse. To pa zelo moti pobožno teto, ki še zdaj molji za srečno Francovo zmago in da bi vrag čimprej vzel nemarne ruse, ki jih je polna kuhinja. Mati pa so izrecno proji Franku, ker pijejo radi čisto kavo... Je že tako na svetu!...

Od Sotle

O nesrečah, ki so nas kar zaporedoma obiskovale, smo že poročali. Košno smo začeli opravljati — toda kakšno košno, — ko je začelo znova padati in je vse preplavilo. Bog se nas usmili! Uboga živina, ubogi smo ljudje! Koder pa je divjala toča, je še bolj žalostno. Tolaži nas zavest, da je takih trpinov, kot smo letos mi, še več na slovenski zemlji. (Lopa tolažba! Op. ured.). V časopisih smo čitali, da so si škode ponekod drugod ogledali tudi višji oblastni dostojanstveniki. Oh, ko bi prišel včasih kdo višjih še k nam, da si ogleda našo puščo ter proži kako pomoč! Ker tudi pri nas bo revščina v vsej dolini velika. Upali smo, da bo po prvih dveh povodenj in po toči mir, a pretekli teden je, kot smo rekli, zopet padlo toliko dežja, da je nastala vzdolž Sotle povodenj, kakršne ne pomnimo. Cesta Mestinje — Sv. Peter je večinoma pod vodo, promet je bil prekinjen. Naš okraj, ki je gospodarsko zelo zastavljen, nujno kliče po velikih javnih delih. Poklicani, zganite se!

Grahovo pri Cerknici

Prosneto društvo je 18. tm. pokazalo zopet zmožnost v delu igrokaza »Pred poroko«, na dvorišču tukajšnjega fotografa in posestnika g. J. Šega. Posamezne vloge oseb nastopajočih so bile prav dobro izvršene, za kar zaslužijo režiser in izvajenci pohvalo. Spremljanje igrokaza doraščajoče mladine ni bilo povsem na mestu, kakor tudi ne igrokaz sam, ki vsekakor preveč prikazuje tipično življenje meščanskih slojev.

Tukajšnje organizacije prirejajo svoje letne prirediteljske zabave, ena najboljši pomembnih bo v nedeljo 25. t. m. v gorski vasi Bločice, kjer bo priredilo tukajšnje »Društvo kmetijskih fantov in deklet« tekmo koscev z vrtno veselico.

Zanimiv in odobravanja vreden je sklep tega društva, ki v načelu odvrča prirejanje »veselic«, vendar radi materialnega vidika to mora, da dobi sredstva za svoje kulturno-prosvetno delo. To pot je tega društva šesta prireditev v kmetiskem delu, v teku 5-letnega obdobja; in bo s to »tekmo koscev« v vasi Bločice izvršilo v vsaki vasi društvenega delokroga po eno prireditev kmetiskega dela. Ta zdravilni pomen in namen tega društva se bo s to prireditvijo še bolj živo usidral v srca tukajšnjega ljudstva.

Cerkniško jezero je popolnoma zalito, prilično vožnje ima vsakdo; tako so si poslužili te jezerske vožnje nedavno tudi slovenski poslanci, ki so imeli svoj sestanek v Cerknici.

Pragersko

Popravite cesto v Šikolah. Banovinska cesta, ki pelje iz Šikol proti Ptujju je v zelo slabem stanju. Cesto so posipali z neko zemljo, tako da je sedaj po večdnevem deževju v zelo slabem stanju. Prilika mi je dala, da sem videl, kako je običal do osi v blatu tovorni avto last Maksa Cafa iz Slovenske Bistrice. Cesta naj se popravi in posiplje z kamenjem, da bo sposobna za promet in pa, da se preprečijo nadaljnje neljube nesreče.

Ob 5-letnici ustanovitve Železničarske godbe na Pragerskem. Železničarska godba je imela 5-letnico svoje ustanovitve. Meseca junija leta 1934. je sklical g. Alfonz Skok, takratni železniški uradnik otvoritveni občni zbor, kateremu se je odzvalo lepo število železničarjev. Na občnem zboru so si izvolili za predsednika-ustanovitelja g. Skoka, kateri je bil res agilen in požrtvovalen. Do časa svoje ga odhoda je delal neumorno in so se že takrat videli lepi uspehi. Za kapelnika je bil izvoljen dolgoletni godbenik g. Vinkler Franc, ki jih je v 5. letih zelo mnogo naučil. In sedaj, ko slavijo svojo 5-letnico, je inventar že precejšen, a tudi blagajna ni prazna. Priznati se mora, da je železničarska godba Pragersko danes znana po mnogih krajih kot dobra godba, kar se je zahvaliti zaslugam kapelniku Vinkler Francu, ki jih je naučil zelo mnogo. Agilnemu godbenemu društvu na Pragerskem želimo, da še nadalje dela tako agilno in požrtvovalno kot je delalo do sedaj in da bo ob proslavi svoje desetletnice pokazala še večje uspehe.

Vlak sezonskih delavcev za Francijo iz Poljske na Pragerskem. V sredo zvečer ob 21.45 uri je prispel v Pragersko vlak poljskih sezonskih delavcev za Francijo. V vlaku je bilo 547 delavcev in delavk, med njimi tudi otroci. Na Pragerskem je imel vlak postanka 100 minut, kjer so imeli pri restavraciji g. Slavku Furmanu večerjo. Peron je bil poln starejših in mlajših ljudi iz Pragerskega in okolice, kateri so pozdravljali delavce, ki gredo v daljni kraj za kruhom. Ko je odhajal vlak, so se gnetli na oknih in pozdravljali.

Steinklauberjeva opekarna in delavstvo. Opekarna bratov Steinklauberjev na Prager-

skem ima posebno to leto velik obrat. Dan za dnem prihajajo in odhajajo vozniki iz Dravskega polja z težko naloženimi vozovi opeke. Mnogo vagonov opeke gre tudi v druge kraje naše države, po več vagonov tedensko pa v Nemčijo. V opekarni je zaposlenih 150 ljudi.

Spodnja Polskava

Pragerski orožniki so našli na nekem drevesu na Spodnji Polskavi neko tujo zastavo v premeru 2.75 m. Na hiši g. Cafute je bilo napravljenih okrog 30 čudnih znakov. Zandarmerija upa, da bo prišla storilec kmalu na sled.

Zanimivo štivo

Mister Strang

45 letni gospod William Strang, drž. podsekretar, nam je bil do nedavna popolnoma neznan. Danes ga je Foreign Office izbral, da odstrani v Moskvi vse zapreke za sklenitev rusko-angleškega pakta. Mister Strang je po svoji zunanosti prav neznaten uradnik, nosi velika, okrogla očala, že od študijskih let mu pravijo »Merkur, božji sel«. To ime so mu pritaknili na

nitejših angleških šol Etona in Harrova. Na to mesto se je Strang povzpeljkljub temu, da je sin malega poljedelca. Kot štipendist je dovršil univerzo v Londonu, odšel za eno leto na Sorbonno in se tu seznanil s številnimi študenti iz Balkana, ki imajo danes visoka mesta v balkanskih državah. S temi študenti je nekoč razpravljal v gostilnah v Parizu, danes pa s istimi študenti, ki so postali ministri, razpravlja za zeleno mizo.

Kot človeku iz naroda so bili Rusi že od nekdaj naklonjeni Strangu. L. 1926 so ga pritegnili k razgovoru o angleško-ruski pogodbi, pozneje je preko Beograda odpotoval v Moskvo. Od takrat dalira že njegovo prijateljstvo z mnogimi visokimi sovjetskimi uradniki. Z Litvinovim sta se večkrat prav hudo sporekla. Ni pa tu šlo za razna vprašanja države, ampak za umetnost. Mister Strang je drugače najpopustljivejši človek na svetu, toda v umetnosti ni pripravljen na kompromise.

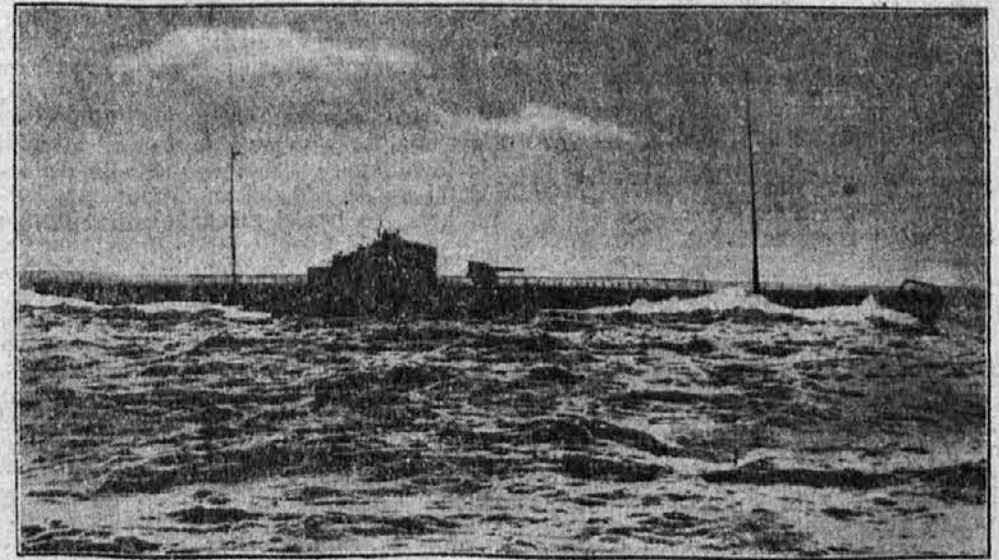
V Richmondu, nedaleč od Londona, ima Mister Strang veliko hišo in v njej umetniško zbirko, katero je zbral na svojih številnih diplomatskih poteh. Prav sedaj bi bil raje odpotoval v Zenevo kot v Moskvo, to pa samo radi velike razstave slik iz Prada.

(Weltwoche)

RAZNE VESTI

* **Odločne zahteve za zboljšanje svojega stanu** so v nedeljo postavili obrtniki na zborovanju v Ptujju. Sprejeta je bila obširna resolucija, ki se nanaša tudi na obrtniško zavarovanje. Obrtniki sicer pozdravljajo uvedbo starostnega zavarovanja, vendar so za to, da se starostna meja zniža od 65 na 60 let, k zavarovanju mora prispevati tudi država. Pokojninski zavod za obrtnike mora imeti popolno avtonomijo. Nadalje zahtevajo obrtniki, da se morajo reorganizirati obrtniško-nadaljevalne šole v modernem smislu, spreminiti se mora obrtni zakon. Pavšalno plačevanje pridobnine naj se uvede tudi za mesta nad 20 tisoč prebivalcev, kakor se je to sklenilo na konferenci obrtnih zbornic v Beogradu. Na vsak način se ima za obrtnike v Sloveniji ustanoviti lastna obrtniška zbornica, oziroma ločiti dosedanja zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani.

Še ena podmornica izgubljena

V poslednjih dveh številkah smo se obširno bavili s katastrofo dveh podmornic, ki sta se v par dneh potopili na dno morja. To sta bili ameriška »Squalus«, ki leži 72 metrov pod morjem, in angleška »Thetis«, ki se je zarila v plitvo morskodno pri Liverpoolu. Na prvi se je potopilo 26 mož, na drugi pa celo 98. Ne ene ne druge doslej še niso spravili iz globine, da bi jo po možnosti popravili in preskrbeli žrtvam pokoj na pokopališču.

Komaj se je razburjenje po vsem svetu nekoliko poleglo, že je prišla vest o tretji nesreči, ki je na enak način doletela francosko »Phönix«, takisto najmodernejšega tipa, težko skoraj 1400 ton, ki se je pretekli četrtek zjutraj na vajah na južno-

vzhodni obali Indokine ob južni Aziji pogreznila pod vodo, da bi nekaj ur križarila pod morsk gladino. Ob predpisanim času pa se ni več dvignila na površino. Takoj so jo začeli iskati in so jo našli šele čez dva dni v globini nad 110 metrov. V tej globini je vodni pritisk tako močan, da se je moral obod ladje udreti. Ladja je izgubljena in je ni mogoče več dvigniti. V njej je našlo smrt 71 mož posadke, med njimi štirje častniki.

Vedno bolj se v svetovni javnosti pojavljajo glasovi, naj se podmornice več ne grade in naj se tudi več ne uporabljajo. Pravijo, da se nikdar niso preveč obnesle, niti v svetovni vojni, kjer so jih Nemci izgubili več ducatov.

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽEMO HITRO, DOBRO IN PO NIZKIH CENAH
TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6

TISKARNA
LITOGRAFIJA
OFFSETTISK
KAMNOTISK
BAKROTISK
ANILINSKI TISK
KNJIGOVEZNICA
KARTONAŽA
PLAKATIRANJE

Letošnji mednarodni vinarški kongres bo v Nemčiji

V Parizu deluje že več let Mednarodni urad za vino (Office international du vin), kjer je med večino vinorodnih držav na svetu zastopana tudi Jugoslavija kot članica. Jugoslovanski člani stalne komisije za vinarstvo pri tem uradu iz leta 1930. pa so: Ranković — Beograd, Turković — Zagreb, Stojanović — Bukovo pri Negotinu, Moser — Zemun, Žmave — Maribor in Ledere — Vel. Bečkerek, v entralnem uradu pa je vseučilišni prof. Ivan Rittig iz Zagreba podpredsednik.

Ta ustanova prireja mednarodne vinarške kongrese, enkrat v tej, drugičkrat v drugi vinorodni državi. Letos je na vrsti Nemčija, ki pravkar in že dolgo velikopotezno pripravlja mednarodni vinarški kongres v Bad Kreuznachu ob reki Nahe, nedaleč od Rüdeseima ob Renu na zapadnem koncu blagoslovljenega Rheingaua, odnosno blizu Bingen-Bingen brücke ob izlivu Nahe v veletok Ren, ki haš tu tvori tisto ostro koleni ali ovinek, valeč se okoli, porenskimi popotnikom znanega otočiča »Mäuseturm« dalje proti severu zapadnega nemškega Porenja.

Letošnji mednarodni vinarški kongres v Kreuznachu bo trajal 10 dni, od 21. do 30. avgusta. Pestri spored kongresa je že davno izdelan do vseh podrobnosti po posebnem generalnem sekretariatu v Berlinu, dogovorno s centralo v Parizu. Nas zanimajo najbolj tiste točke sporeda, čijih predmet je stroka sama: vinarstvo, kletarstvo in vinško gospodarstvo vobče. Delitev dela je izvedena do kraja po pristni nemški temeljitosti. Spored za vsak dan je tako obsežen in tako raznoličen, da so določili za vsak dan drugega, posebnega, tako zvanega dnevnega predsednika, ki je za pravilno izvršitev sporeda »svojega dneva« odgovoren.

Strokovno delo obsega predavanja, poročila ali referate in razprave o njih, porazdeljeno pa je na dve glavni skupini: na vinarstvo skupino in na skupino za uporabo ter vnovčevanje pridelkov iz vinarstva. Prva skupina ima 4, druga skupina pa ima 5 oddelkov ali sekcij. — Vseh sekcij je torej 9, ki jih tu navajamo, kakor v oklepajih tudi imena držav, ki jim pripada predsedstvo, odnosno podpredsedstvo v dotičnih sekcijah:

A. Vinarstvo:
Sekcija 1: Stojišče in trs. (Italija, Avstralija.)

Sekcija 2: Vzgoja trsa. (Grčija, Brazilija.)

Sekcija 3: Bolezni in škodljivci trsa. (Jugoslavija, Luksemburg.)

Sekcija 4: Zator trsne uš in cepljenje trsa. (Švica, Čile.)

B. Uporaba in vnovčevanje pridelkov iz vinarstva:

Sekcija 5: Kletarstvo. (Francija, Bolgarija.)

Sekcija 6: Tržni red. (Portugalsko, Argentinijska.)

Sekcija 7: Trgovina z vinom. (Ogrsko, Južnoafriška unija.)

Sekcija 8: Uvoz in izvoz. (Turčija, Holandska.)

Sekcija 9: Možnosti uporabe pridelkov iz vinarstva. (USA, Slovaško.)

Uradni jeziki na kongresu so trije: francoščina, italijanščina in nemščina. Vsak udeleženec lahko posluša vsako predavanje — po svobodni volji in želji — v vsakem od teh treh jezikov s posebnimi novodobnimi slušali. Razen tega bodo v sekcijah sejah spretni tolmači vedno na razpolago.

Za vsako sekcijo je določeno po nekoliko predavanj, ki so razmeroma kratka in se naglo vrste drugo za drugim. Razen tega imajo sekcije svoje seje, vsaka zase, itd.

Za predsednike sekcij so določeni mo-že iz držav, ki so članice mednarodne organizacije. Isto velja za namestnike sekcijških predsednikov. Vsaka sekcija ima tudi še svojega načelnika, ki je iz države, v kateri se kongres vrši. Letošnji sekcijški načelniki so seveda Nemci. Tudi poročevalci so strokovnjaki iz različnih držav, vsi se pa leto za letom razvrščajo po nekem določenem redu, da pridejo v nekoliko letih lahko vse države sorazmerno do vodilnega sodelovanja.

Jugoslavija ima letos predsedstvo v tretji skupini »Bolezni in škodljivci trsa« z dvema glavnima predavanjima: 1. »Nova pota za zator grozdnega sukača«, predavatelj dr. Stellwaag iz Nemčije, in 2. »Kritična preiščevanja o inkubacijskem koledarju za plasmopara« (peronospora = plasmopara), predavatelj dr. Faes iz Švice. Po predlogu direktorja Mednarodnega urada za vino v Parizu, ki je Leon Duarthe, je generalni sekretar letošnjega mednarodnega vinarškega kongresa Guenther v Berlinu nedavno naprosil Andreja Žmaveca v Maribor za prevzem častnega predsedstva v tej sekciji. Beograd, ki je prejel enak predlog, se do časa, ko to pišemo, po poročilu iz Berlina še ni odločil.

O najvažnejših zaključkih in uspehih velike in tako sijajno organizirane mednarodne gospodarske prireditve, ki zanimajo tudi našo javnost, bomo poročali v »Edinosti«.

Kunci — bič Avstralije

L. 1875. je prinesel nek Avstrelac iz tujine v deželo Novi južni Wales tri pare kuncev in jih spustil na svojem posestvu. Z ozirom na dejstvo, da je tamkaj klima zelo ugodna, so se kunci jeli ploditi — kakor pač kunci, kar je že pri nas v pregovoru. Računajoč, da povrže samica ob vsaki kotitvi osem mladičev, kar nikakor ni pretirano računati, se skoti iz enega para v petih letih nič manj kakor 4 milijone kuncev.

Ze v štirih letih, odkar je ta Avstrelac prinesel te tri pare kuncev v Avstralijo, so računali, da je bilo v Avstraliji kakih 14 milijonov kuncev. Sedaj so spoznali Avstranci, kaka nevarnost jim preti od kuncev. Ze l. 1900 je bila vsa Avstralija preplavljena s kuncem in so izračunali, da znaša teža kuncev več kot teža vseh nešteti čred ovac, ki so se pasle po avstralskih pašnikih in katere so cenili na 100 milijonov glav.

Kunci pa so prekopal in prerili vso zemljo, uničili jezove, izpodkopali ceste in stavbe in sploh delali škodo, ki je šla v milijone. Avstranci si niso mogli in si niso znali pomagati. Vendar so se odločili na boj in so vso zemljo, ki je bila napadena od kuncev ogradili tako, da je žična ograja segala 20 cm pod zemljo in 80 cm nad zemljo.

Ko so tako ogradili po več kilometrov ozemlja, so sistematično začeli streljati in loviti kunce. Toda vse delo in vsi izdatki so se izkazali za nezadostne, kajti kunci so bodisi preskakovali to ograjo ali pa si izkopali jarke izpod mreže, globlje nego 20 cm, kamor je segala meja mreže.

Ker so uvideli, da na mehaničen način ne morejo ugonobiti tega škodljivca, so zahtevali od vlade, da se zastropijo z bacilom tifusa velike količine žita, ki naj bi se postavijo kot vaba kuncem, ki naj bi se na ta način okuževali drug drugega. Izkazalo pa se je, da je ta bacil zelo odporen proti svetlobi in so ga morali z avtomobili naglo prepeljati na mesto, kamor so hoteli polagati zastrupljeno, odnosno okuženo žito. Ker pa se je to izkazalo v veliki množini slučajev za neizvedljivo, so tudi to misel morali obustiti. — Razen tega bi pomenil ta način

Kupujte

ori tvrdkah ki
oglašujejo v

„EDINOSTI“

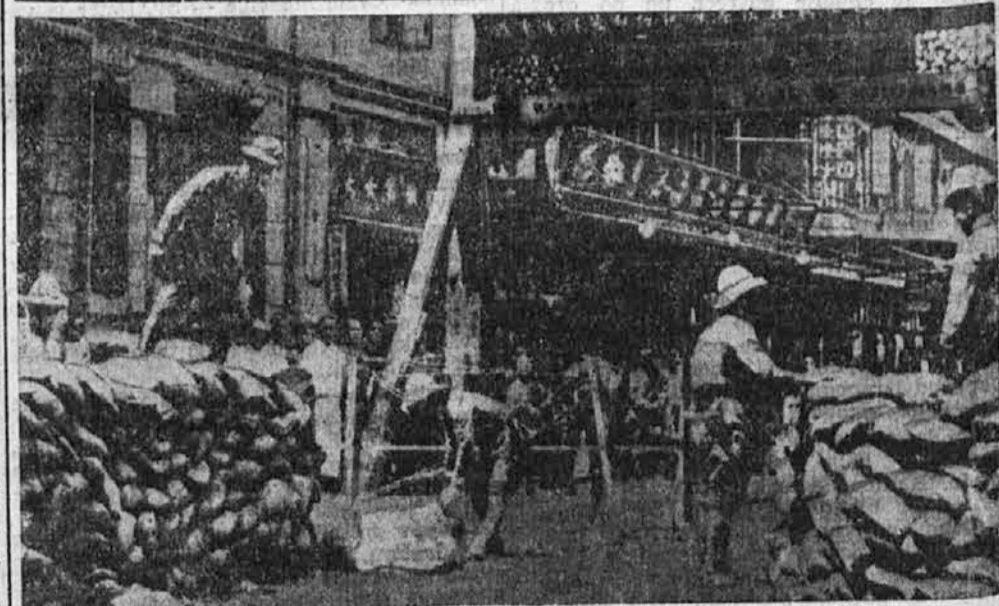
uničevanja kuncev veliko nevarnost tudi za druge živali in ostalo divjačino, ki bi se lahko vsa okužila; zato so avstralske oblasti upravičeno odklonile ta predlog za uničevanje kuncev z bacili tifusa.

Končno pa so se začeli ljudje pečati s kuncem v toliko, da jih love in njih meso razpošiljajo po vsem svetu. Na leto razpošljejo do 500.000 zabojev kuncjega mesa, kar bi odgovarjalo 13 in pol milijonem kuncev!

Ni pa ostala ta nadloga samo v Avstraliji. Tudi v Novi Zelandiji so se zelo razmnožili in spravijo Novozelandci na trg s kožuhovinami do 10 milijonov kožic letno.

Okoli l. 1870 je nek francoski zakonik par prinesel v Kalifornijo en par kuncev, ki so se tekom let tako razpasli, da so postali prava nesreča za deželo. Vendar so Kalifornijci bili bolj vztrajni pri preganjanju kuncev, ki so jih po večletni borbi pregnali v puščavo Mohave, kjer jih nihče ne preganja dalje.

Nekaj podobnega se dogaja tudi sedaj pri nas v Sloveniji, ko se opaža od leta do leta vedno več primerov pižmovke, tega nevarnega glodalca, ki se seli vedno bolj proti jugu. Danes ni nobena redkost več v Slovenskih goricah, čeprav je pomnila pižmovka pred leti pravi čudež.

Blokada v Trencinu

Naša mladina

Nekaj misli o uniformiranju

Vsaka doba ima svoje. Pred leti so od vseh strani grdili nogomet, češ, mladina bo duševno popolnoma propadla, če bo mislila samo na to divjo igro in uganjala grdi šport. Vsako leto je bilo kaj novega. No, naš čas pa je prinesel nov »šport«, ljubezen do uniforme. Če človek gleda in posluša, kako je ponekod že podeželska mladina zaverovana v to zadevo, se pač ne bo mogel ubraniti utisa, da je psihoza uniformiranja plahutnila preko sosedovih plotov in ustvarila to razpoloženje, o katerem govorimo.

Da, uniforma je že od nekdanj privlačna. Moški se rad pokaže v nji, ker se čuti v nji lepega, posebno če je mlad. Da ženske ljubijo uniformance, pa je staro pravilo, ki ga ni samo treba nositi iz stare ropotarnice. Znano je, da je nehala ljubezen, čim je uniformanec slekel uniformo in se postavil v vsakdanje življenje

skromen in reven v svojem telovniku ali morebiti celo predpasniku. Ni mogoče pomagati — civil je civil . . .

Toda vse skupaj je le nekaj nezdravega. Čim večje hlepenje po uniformiranju, tem manjša je kultura. Le pogledmo okrog sebe, opazujemo kakega posameznika (bodisi preprostega ali izobraženega), ki ima veliko nagnenje do uniforme. Pred našimi očmi se bo pojavil pust in prazen blaziranec, o katerem že od daleč slutiti, da je surovež.

Se hujše kot zunanje je notranje uniformiranje. Vso mladino navezati na eno kopito, da ne bo nikoli svobodna, je zločin zoper naravo. Narave sicer ni mogoče premagati in bo vse popravila. Toda ena generacija bo marsikje uničena kakor mlada setev.

Uniformiranje se pravi kulturno nazadovanje. Uniformiranje je začetek ustavitve razvoja narodnega napredka. a.

Izdelovanje likerjev,
dezertnih vin in sirupov,
žganjarna

MARIBOR - Gosposka ulica 9 -- Telefon 25-80

Jakob Perhavec

Rum, konjak, slivovka, brinjavec,
droženka in klevovača.
Specialiteta: Grenčak in vermut.
NA DEBELO! NA DROBNO!